

„Varpas“ išleidžiamas
Ragainėje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė preky-
su prisuitumu:

Rusijoje uždeng-
tose gramotose . 6 rubl.,
Prusuose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
rastu spausta 20 pfen. arba
10 kop., priėjami „Varpo“
įsteistuvėje Ragainėje,
(Ragant, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Įtampa: Ar tai gerai? -ja. — Pašaukėjie, Jonas G...ys. — Jurgis Durnelis, Jank. varas, Beodis, liet. šv. V. K. — Gražumas žmogaus gymyje, įagal H. Spencerį išvertė J. — Audiatur et altera pars, Šernas. — Tėvyniški viršai, Q. D. ir K. — Atminimas apie Papilę, Uola. — Mikroorganizmai. — Vardau teisybės, Dzukas. — Iš visur, Dągis. — Korespondencijos. — Politika. — Muzika. — Atsišaukimas, Bitaitis. — Gramatnyčia. — Apgarsinimai.

Ar tai gerai?

Važinėjant po Lietuvą ir klausinėjant apie senus savo pažįstamus; tankiausiai išgirsti, kad jie persikėlė į Ameriką, Australiją, arba kitur iškeliavo. Dabar, ypač Naumieščio pavietyje eina paskalas, buk miesteliuose burmistrai, o kaimuose vaitai priimą parašus norinėius persikelti į užimtą nuo Turkijos paskutinėje karėje kraštą. Platitojai tų žinių ir prikalbėtojai emigrantų tvirtina, buk Rusijos valdžios duoda emigrantams pašelpą ant išsistatymo triobų ir nusipirkimo gyvulių; buk pašelpą tą duoda per trejus metus dėl išgyvenimo. Kad išlygos, prikalbėtojų padavinėjamos, yra melagingos, kad tas visas neva užmanymas emigracijos yra panašus ant nesenei buvusio Galicijoje (Wadowice), tai siek tiek išmanančiam labai aišku. Vienok ne apie tą dalyką norime čia pasikalbėti. Norime tiktai išrišti klausymą: ar emigracija lietuvių į svetimas šalis yra naudinga lietuvių reikalams ir patiems emigrantams?

Keliauti į svetimas šalis priverčia gyventojus kokios nors apygardos, ekonomiskas arba politiskas padėjimas tos apygardos. Politiskas padėjimas lietuvių, teisybė neužvydėtinas, ir gal nieks sviete mums ir nepavydi, išskyrus rusų patrijotus, visada garbinančius net didžiausius nuskriaudimus svetimų gaivalų — bet, ar-gi lietuvių kelianja svietan dėl išgelbėjimo savo tautystės nuo prarijimo? ar jie kelianja dėl politiskos organizacijos besiglaudžiant po sparnu teisingesnės valdžios? Gal kiti emigrantai ir stato sau už priežastį apleidimo tėvynės politiską padėjimą ir tautiską prispaudimą Rusijoje, bet mažai iš jų išmano, kaip sunaudoti dėl tautiskos buvio didesnį teisingumą valdžių naujos tėvynės. Pirmutiniai iševiai lietuvių Amerikoje, ar kitur išnyko taip, kad tarp jų vaikų nieks ne suras šaknies lietuviškos, iš kurios kilę yra tėvai. Visi pirmutiniai lietuvių čia pražudė kalbą, pražudė

ir pravarde savo lietuvišką, permainę ją ant angliškai skambančios, arba priėmę visai svetimą pravarde. Kokia iš to liko lietuvių nauda? Atskaliniais jų visų vadinti negalima: išėjo jie be gero supratimo tautystės, pateko tarp svetimų, apskresnių, galingesnių augščiau stovinečių kulturiskai; naujoje tėvynėje, prie visiškai tautiskos liuosybės, lietuvių turėjo mokėtis nuo svetimų gyventi kitokiose išlygose ir tokiu budu, draugia su mokslu, turėjo priinti ir visas tautiskas ipatybes savo mokytojų ir duondavių, nors tie nedarė jokios prievartos. Suprantamas daigtas, kad iševiai iš Lietuvos išsiskirstę tarp svetimų gaivalų, be jokio pasirėmimo, turėjo išnykti, o gelbėti tautystę neturėjo nė išgalėjimo, nė tam tikrų saviškų tautiskų jausmų, nė atsakančio supratimo dėl apgynimo savės.

Šiandien girdime apie smarkius, o kaip kada ir perdaug smarkius krutėjimus tarp lietuvių Amerikoje: draugystės ten ant tautisko pamato dygsta, lyg grybai rudenyje palijus. Tasai vienok smarkumas, perdidelis karštumas vadovų, nedaleidžiantis apsirovavimo savo pajiegy, tolimi perdaug siekimai, kurių, kaip dabar da, negalima išpildyti, perdaug didelis skaitlius draugysčių, neatsakančias skaitlius ten apsigyvenusių lietuvių, visai nerodo, buk iševiai čia tvirtai gali stovėti ant tautisko lietuviško pamato. Prie mažo skaitlians lietuvių, išsiskirsčiusių po visą Unijos plotą, daugybė draugysčių negali surasti atsakančio skaitlians šanarių, idant galētu atlikti ne tik jau tikrai tautiską darba, bet nors jį pradėti ir pradėjus, dauginant pajiegas, plati ir užduotes draugysčių. Nematyt čia, istikro, kad lietuvių butu atsirėmę į tvirtesnį pamatą: draugystės dirba siaurame rate, be jokio tarp savės susirišimo, kiekviena paskyrium. jaigu da nešnairuoja viena ant kitos. Šanariai ir perdėtiniai, glitiniai ir vadovai garsiai šaukia į visas šalis, tankiausiai į

brolių savo šalį, su pakelta kumščia: noli me tangere! Bet, ką daryt, kad ir garsiausio balso nieks nenusigąsta, o daugelis kaimynų, kurstydami turincius karštesnį kraują, skubina sunaudoti tą smarkumą lietuvių dėl naminių vaidų tarp jų pačių; lietuviams-gi sunku suprasti ne-naudą nesutikimo. Nesutinkančiųjų gal tie pats: visi pasiėlgimu savo geidžia išderėti naudą lietuvių, bet to išpildyt nemoka ir tankiai vieton gero išdera blogą.

Kita priežastis, stabdanti kelius lietuvių tarp emigrantų, yra tai stoka mokslingų tarp jų vyrų. Sulygšiol Amerikos draugystėse ragavusių augštesnio mokslo yra mažiau, kaip pirštų vienos rankos. Toksai skaitlius, žinoma neužtektinas nė dėl padavimo iniciatyvos pačiose draugystėse, nė dėl išplatinimo jų. Daugumas sąnarių, o kartais ir viršinių draugysčių, nė nesupranta tolesnių siekimų apart pagelbėjimo ligoje ir palaidojimo numirusių. Teisybė, išdygo dabar mokslo draugystė, bet ir ji vargiai galės atlikti savo užduotę vien tik vietinėmis pajiegomis. Tokias jau užduotes turėjo prieš porą metų gimusi D-stė Lietuviškojo Balso, bet dėlko ji iširo, neparodžius savo išdavimų? laikraštis Lietuv. Balsas ir išdavimai p. Šliupo išduoti juk ne draugystės kaštu. Geidžiame tikrai geresnio pasisekimo naujai užgimusiai mokslo draugystei, bet juom karščiau to geidžiame, juom labjaus bijome, ar ji padingiausiai atliks savo darbą už pirmbuvę. Idant lietuviškas mokslas ir tautiška apšvaista galėtu tenai užgimti, prigulėtu pasirūpiti apie lietuviškas mokslavietes ir mokytojus lietuvius.

Trečia priežastis, stabdanti tolesnį darbą paremtą ant tautiško pamato, yra tai išsiskirstymas lietuvių tarp svetimų tautiškų gaivalų ir ekonomiškas padėjimas išeivių. Išsiskirstymas trukdo darbus susivienijimo; ekonomiška prigulmė nuo svetimų apšukresnių ir turtingesnių gaivalų naikina tautiškus jausmus ir kalbą lietuvių. Svetimi dėl lietuvių yra darbdaviai, o lietuviai visada yra duonos jieskančiais. Tokie būdu, žinoma, ne darbdaviai pavirs į lietuvius, tik tie paskutiniai noru ar nenoru pastos sąnariais tautos, prie kurios priguli darbdaviai ir užveizėtojai darbo. Idant lietuviai išeiviai galėtu būti prigulmėje tik nuo savęs pačių, nėra da šiandien tam tikrų išlygų nė politiškių, nė ekonomiškių, nė kulturiškių; pageriti-gi tas išlygas savo pajiegomis, be pagelbos europiškos tėvynės, išeiviai lietuviai negali ir su geriausiaisiais ir karščiausiaisiais norais, o vėl metropolijos broliai neskubina su pagelba, kaip priderėtu. Dėlko? Gal darbais savo išeiviai neužsipelnė ant užsitikėjimo europiečių? Visai gal buti.

Australijoje, arba kitur, padėjimas lietuvių da blogesnis, nė kuopelės jų čia da mažesnės ir dirbti dėl tautystės da sunkiau, ypač kad apie joki krutėjimą čia negirdėt nieko gero.

Šiandieniniame padėjime, idant išeiviai galėtu būti gaivintojais apsilpnusios ir naikinamos (ypač Rusijoje) lietuvių, sunku užsitikėti; o kad per išeivystę silpnina paramą tėvynės, tai, rodos labai suprantamas dalykas. Svetur lietuviai tankiausiai daugina skaitlių kitų tautų, o namieje aptuštija išeivių vieta neilgai lieka liuosa: ją tuojaus užima ateiviai, nedraugai lietuvių. Atsitikdavo emigracija ir tarp kitų tautų, bet dėl užlaikymo idealų, kurie namieje buvo uždrausti ir neišpildomi. Musų padėjimas, teisybė, toksai pat, bet musų išeiviai tokiopat siekimo neturi, o ir turėdami kartais jį išpildyti negali. Kiti išeiviai svietur sutvarstė savo tautiškas kolonijas lietuvių? Teisybė, dėl sutvėrimo lietuviškos kolonijos permažai perėjo laiko, bet mus išeiviai nesutvėrė niekur nė pamato dėl ateinančios lietuviškos kolonijos, tik išsiskirstė, jieskodami duonos ir uždarbio, neduodami garantijos ilgo užlaikymo tautiškų ypatybių.

O ekonomiška padėjime ar išeiviai daug pelno? ar sėdėdami namieje ne uždirbtu tapat, jaigu tik dirbtu taip, kaip reikia dirbti svetimose šalise? Prusuose darbininkai, vos tik už Lietuvos rubežiaus, jau daugiau dirba ir mažiau turi atilsio — o da daugiau reikia dirbti Anglijoje ir Amerikoje. Rasti darbą lengviau Lietuvoje, ne kaip Amerikoje, ar kitur. Atrades darbą, tegul bus Amerikoje, teisybė, daugiau gali uždirbti, bet jį pabaigęs, arba priverstas jį pamesti dėl kokių nors priežasčių, kiek dienų lieka be jokio uždarbio? O reikia vėl žinoti, kad kur uždarbis didesnis, ten ir išleisti daugiau reikia.

Sulyginant visą gerą su blogu, išpuola, kad ir patiems išeiviams, tankiausiai, but daug naudingiausiai pasilikti namieje, nė kaip keliauti į užmares. Tiek darbo dirvų Lietuvoje užimta svetimtaučių! Dėlko-gi lietuviai, vieton jieskoti svietur neėsančių aukso kalnų, neveržia dėl savęs vietos tėvynėje iš rankų svetimtaučių? Gerai da, kad išeivys, uždirbęs užmarėse pinigų, grįžta į tėvynę, bet tokių yra labai mažai. Tankiu tankiausiai, prispyrus vargui, neturi už ką grįžti, nors iš tėvynės buvo pinigų išsinešę.

j a.

Pašauktieje.

P.sakojimas, paraszė Jonas G . . . ys.

(Galas).

Tai! Gal da ir geriaus buti? Štai va — Jonas Uzbalis: kolaik namieje buvo — žagres sutaisyti ne mokejo; po svieta-gi pasitrynęs tokiu meisteriu pasidarė, kad net miela pažiūrėti. Kada paims koki darbą dirbti — tai viską lyg nulieja. Dėlto-gi ir pinigai pas

jį kaip vanduo plaukia. O aš kokio nors amato ar ne galiu išsimokėti? Kada bus gerai, tai gal ir pagryžti ne norėsiu?

Bernukai tylėjo, vienas-gi taip atsisaukė:

— E jau! Paskutinis tai daigtas, vaikotis po svieta? Kitas, teisybė, apsitrina ir šiek-tiek prasimokina, bet kiek pagryžta tokių, kurie tik po karčiamas sėdi. Nupratę nuo darbo — tik besitrunkant iš kampo į kampa, jieškodams progos pasigerti, ar mergą prigauti. Tfiu! Net bjauru pamislyti, kiek tai jaunimo per tą kareivystę pagenda! Žiūrėk dar, kaip nugarą tavę kur-nors į Siberiją, tai ne tik meisteriu ne liksi, bėt ir kaulų namon ne parneši prasmegęs tarpu burliokų. Nutilo, patraukė pypkes ir vėl, kaip pirma, žemyn akis nuleido.

— Teisybę Martynas sako — atsisaukė keletas bernukų. — Nelinksma papuolus tarp svetimųjų! Reikia jiems tarnauti, geriausius ir gražiausius metus pradžudyti, o velniai žino, už ką vis tai? Imk juos šimtas ir su jų mokslu!

Išsigėrę degtinės, bernukai toliaus kalbėjo, o ilgaplaukis taip tarė:

— Gaila man arkliuko. Auginau aš jį, ir sėriau ir prižiūrėdavau, lyg ne gyvulį, o vaiką. Ir-gi priprato prie manęs! Seka paskui, kaip šuo. Nueisiu iš miško parvesti, tai ir jieškoti ne reikia: sušvilpiu tik va taip, ir jau girdžiu, kaip dundina belėkdamas pas manę. Mislyjau šiandien pradėti vazinėti, bet kitaip atsitiko, kolaik-gi pagryšiu, — pasens mano arkliukas. Geras arkliukas!

Prie šitos bernukų kruvelės buvo ir Motiejus prisitraukęs. Išsyk buvau jo ne pamatęs, bet tuojaus pažinau, kada sušuko: statau bonką! Motiejus buvo jau girtas; svirdokuliodams prisiartino prie žydo ir paliepė duoti degtinės. Kada gryžo atgal prie stalo, motyna pagriebė jį už rankos ir ištyko pasakė:

— Eiva namon, Motiejėli!

— Eik sau į uspečkį! atsakė Motiejus, ir nuo jos ištrukęs pas bernukus pagryžo.

Koselienė prie manęs prisiartino.

— Ar tai jau tikrai liks mano Motiejus, ir niekad ne reiks jam stoti? paklausė.

— Nesibijok — atsakiau — ne kliudys jo nieks.

— Garbė Dievui! Geras vaikas, mano Motiejus, tiktai jau genda — sakė Koselienė, pasirėmus ant stalo, prie kuro sėdėjan. Ir ne dyvas: vaikščioja po svieta, su visokiais žmonėmis susieina; kitas gero pamokina, kitas-gi prie blogo pritraukia. Jau manę seną pradeda Motiejukas užmiršti. — Sakė toliaus Koselienė, pažeminus balsą: kaip pastveria savo žirkles ir mastą ir išeina, tai kartais bent per kelis mėnesius jo ne matau. Palieka keletą skatikų man ant duonos, o paskui ir nesirupina. Kartais tai ir valgyti ne turėčiau, jaigu tiktai šiek-tiek ne užsidirbčiau... Ir degtinę pradėjo labai gerti. Žinoma — meisteris. Kur tik ant darbo nueina — visur jį priima, kaip geriausią svečią, nės gospadinės bijo, idant po svieta ne pliaukštu, kad svetimo žmogaus ir ripenėti ne moka. Genda mano Motiejus, genda! Bet ką čia ir norėti? Tėvai tik vaikus atsimenta, vaikai-gi....

Ne pabaigė sakyti ir tik ranka mosterėjo.

Dar ilgai skundėsi prieš manę Koselienė ant savo sunaus. Kada-gi pamatė, kad mažai jos klausau, atsitraukė ir prie pečiaus atsisėdus ir grebį atrišus, ištraukė kėšnį lašinių ir pradėjo su duona valgyti. Mačiau, kad lašinių buvo nemažas kėšnis ir galėjo jo ištekti ant keleto dienų ir dėl keleto vyrų. Tur buti, lašiniai buvo prirausti dėl sunaus ant kelio, bet da-

bar, kada Motiejų atlikusį matė, galėjo ir pati gan pavalgyti. Pavalgius Koselienė prisiglaudė arčiaus prie šalto pečiaus ir pradėjo snausti.

— Statau bonką! Suriko Motiejus, atsitraukdamas nuo stalo. Koselienė pabudo ir prie sunaus prisiartino.

— Eiva namon. Motiejau! Gana jau — grįžkiva — tarė.

— Gryžk sau viena — atsakė Motiejus; — aš čia turiu likti, nės reikia su bernukais atsisveikėti!

— Oj Motiejau, Motiejau! Neklausai tu manęs senos.

Motiejus tikrai jos ne klausė, nės jau vėl prie žydo lindo, reikalaudamas degtinės. Motyna pažiūrėjo ant jo su ašaromis akise ir vėl pagryžo prie pečiaus. Kruvelė bernukų pasididino ir, matyt buvo, kad darosi kaskart linksmesne.

— Pagiedokime, broliukai! Pasakė vienas

Kiti ant to suteikė, o netrukus visi pradėjo giedoti, net karčiamos langai barskėjo. Giedojo ilgą metą primįdami pievas ir laukus, plieno dalgelius, medžio žagreles (arklelius), bėrus žirgelius, rutų darželį, jaunas mergeles. Priminė giesmėje beveik viską, kas arčiausiai prie jų širdies gulėjo. Žiūrėdamas ant giedančių, mačiau, kad net jų veidai prašvito ir akys labjaus žibėjo. Pabaigę giedoti, sėdėjo, lyg apmislydami giesmės žodžius, nės nės vienas su kalba ne atsisaukė. Vienok ne ilgai tylėjo, nės Motiejus vėl suriko: statau bonką! Pagriebė už kaklo arčiaus nuo jo sėdintį bernuką ir pradėjo bučiuoti.

— Ne bučiau prapuolęs, kad manę butu ir paėmė! rėkė girtas Motiejus, kiek tik jo gerklė išnešė. Bučiau sugryžęs turtingas, lyg žydas, ką mišką pirkinėja.

— Oj, oj! koksai tu dabar puikus! pasakė jam šypterėjęs tas pats bernukas, kurs pirmiaus prieštavo ilgaplaukiui.

Bet kažin kaip tu butum šnekėjęs, kad butu ne atėjęs čia tavo motyna? Gerai tau girtis, žinant, kad svetimų kumščių ne paragausi....

— Tai man ne tiki? atsakė Motiejus. E! tu ne žinai, ką aš galiu padaryti ir ką aš moku? Statau bonką!....

— Gana jau, Motiejėli! meldė sunų Koselienė, prisiartinus prie stalo, kur bernukai gėrė. Gryžkiva, suneli, namon!

Bet nieks jos ne klausė. Ant stalo kaskart mainėsi bonkos, o girti bernukai visi išsyk kalbėjo, ne klausydami, kas ką sako.

Išėjau iš šinkio. Jau pradėjo temti ir vakaras suvis arti buvo. Iš visų karčiamų girdėt buvo giesmes begerenčių pašauktųjų. Rinka buvo tuščia.

Valandą praleidus išvažėvova su tėvu atgal namon.

Jurgis Durnelis.

Lenk. parazė Broliis, liet. išv. V. K.

I.

Jaigu kas, pradėjęs nuo tos vietos, kur Nemunas stveria Viliją į platų, bet lėkštą glėbį, pereitų tą puikų klonį, kur anuomet žydėjo tulpės, o šiandien auga daugybė velnerėžų, ir nežiurint ant patogių lietuvaiečių, ka nešant vandenį, bredda per purvyną didelėmis raudonomis kojomis — eitų vis prieš vandenį gimdytojos mūsų upelių, tai išvystų didelį Snaudžių kaimą.

Kraštiniš butas, sykiu su klėčia, tvartais ir klouonu, tai Piktų. Triobos pusėtinios ir kad tik vėjas nebutų keliose vietose supašiojęs stogo, tai galėtų likti paveikslingomis.

Butas, kaip paprastai pas gerą gaspadorių sudėtas iš didelės grinčios, ruimingos priemenios ir kamaros. Prie kamaros glaudžiasi, kaip prie motynos, mažą kamaraitę, vadinama šonine; visame kaime nėra tokios.

Tėvuką dabartinių gaspadorių — Vaitieku, dvare vadino Kreiviu, o kaime Seniu Vaitieku — kitokios pravardės neturėjo.

Buvo tai geras žmogus ir meilus susiedystėje, bet gramozdas: apleido triobas, pagadino lauką ir maž nepraleido visų namų.

Vaitiekaus sunus — Motiejus, da budamas vaiku, pramištas tapo Piktų; ilgai tas praminimas pasiliko pravarde ir perėjo ant vaikų.

Motiejus Piktas buvo gaspadorium, kokių mažai. Per savo gyvenimą geresnes triobas perstatė, į vietą senų naujas, užsiaugino tokius gyvulius, kokių da nieks kaime nebuvo matęs; dėlto dvarponis aprinko jį vaitu. Teko tada visiems: kol gerai — tai gerai, bet tegul tik ar tvora kieno sulūžus, ar stogas apdraskytas — tai išplus kaip nesutvėrimą... Tai-gi bijojosi jo kaip velnio.

Budamas urėdniku, nekartą mylėjo savo namuose ne tik strielėių, kliučvaitį ir valščiaus raštinją, bet net prabašėių, o kelisuk ir patį dvarponį; tai-gi statant butą, atidalino siena pusę kamaros ir, ant pasistebėjimo viso kaimo, įtaisė ponišką kambarį, t. y. tokį, kur nebuvo nė trupučio dumų, nės jį šildė šonas pečiaus iš kamaros. O kaip Piktas išklojo sienas popieromis, kurias gavo dvare, kaip pastatė naują baltą lovą su patalais, žalią stalėlį, dvi nupirktas nuo strielčiaus mėlynas kedes, ir raudoną kamadą su geltonais paukščiais ant kampų — besistebėjimui nebuvo galo.

Kamara, tokiapat, kaip ir visos kaime, paskirta buvo dėl sudėjimo ant žiemos morkų, gručkų, bulvių ir t. t. Taipogi čia stovėjo dvejios garnos ir didelė piesta su pakabitu ant miklios karties dideliu piestu. Tuomi piestu taipgi anąkart ne mažai stebėjosi visas kaimas, nės su pagelba tos prietaisos vienas bernukas galėjo nugrūsti tiek grūdų, kiek keturi vyrai paprastais piestais. Visi stebėjosi, bet, kad tai buvo išmišlas susiedo Pikto, nieks nenorėjo įsitaisyti. O ir turėjo teisybę: koks ten Piktas nori buti išmintingesniu už tėvus ir tėvukus! Pats prabašėius ant pamokslo sako, idant užlaikyti išmintingus ir doringus tėvukų pobudžius — tai-gi jo ir klausė.

Motiejus Piktas, mirdamas, paliko du sunu ir vieną dukterį.

Vyrešnysis — Grigas — ketino tapti milžinu, vienok neįstengė; padarė, kiek galėjo: užaugino sau plačius pečius, dideles rankas ir kojas... liemuo vienok, apleistas, nespėjo paskui kitas kuno dalis, susilenkė, iškrypo... Moters rodyjo jam užleisti kaltuną — nieko nepadarė. Senis Motiejus prieš smertį apgobė jį su duktere nau miesnįko Laumaičio.

Kitas sunus — Jurgis — užaugo, taip kaip reikia ir prie darbo buvo pirmas; už tai niekad nesijuokė, nemokejo pašnekėti su žmogum — sumurmės kaip meška ir tiek...

Tai da nieko! Tegul sau tylėtų, bet jis buvo lyg ne pilno proto — jaib vaikas galėjo jį apgauti. Budavo ateis pas jį bernukas su skylėtais čebatais ir pasakys:

— Jurgi! mestyn čebatais!

— Et! — atsakys ir užsikreips.

Bernukas kaip ims prašyti ir skūstis, buk neturįs už ką naujų nusipirkti, tai ir prikalbįs: Jurgis imą nuo jo skylėtus čebatus ir atiduoda savo sveikus.

O kiek prisiskolyjo nuo jo žydelkos iš miestelio ir liuosinįkai ir neatiduoda — nė neužsimena.

Kartais budavo marti Grigienė pradeda rugoti:

— Kam tu, Jurgi, kruviną skatiką dalini valkatoms?

Nė klausyti nenori! arba atsakydavo: „o iš kur jie ims?“ — ir išeidavo iš grinčios.

Da to negana: kada važiuodavo į miestą, tai vaikai iš viso kaimo bėgdavo paskui jį, šaukdami: „Dėduli! parvežk kringelių!“ Na tegul jam kam! Na ir pagaila jų — parveža: apdalina visus, net juokai, rodos ištikro jų dėdė. O šokinėjant vaikams su kringeliais, nesijuokia, tik liuksmai žiuri ant jų ir murti: „Mažiuliai durneliai.“

Jauniausia tarp vaikų Motiejaus Pikto — Katriuka, pramišta buvo kuodu, nės plaukai jos buvo sušiorpė, lyg pundas šieno ant vėjo — augo be motynos, tai kas galėjo prižiūrėti. O nė šio nė to mergina: lėta, darbinjė ir ne bjauri; tiktai baili ir mėgo tylėti lyg Jurgis.

Visi sakydavo, kad Motiejui vaikai nenusidavė — nēr ko ir norėti! Buvo rustus: gero žodžio niekam nepasakė, su vaikais elgėsi lyg su šuniukais — tai da gerai, kad jų neapkoliečio!

Kad ne Grigienė, tai nežinia, kas su jais dabar butų. Apsukri tai moteriškė!

Valdo visais namais. Ar visiems patinka, sunku atmįti; vienok jos pačios du vaikišėiu, Vincukas ir Justinukas, savo žibanciomis akimis tvirtino, kad dėl jų gali ir taip buti.

II.

Vieną nedėlios rytą rudens miglos, pakilusios iš upės, apsupo visą kaimą ir susimaišė su dumais, lendančiais per visus plyšius iš vidurio duminių grinčių, pagamino purvinai pilką debėsį, kuris užgulė kiemus, kluonienas, žardžius ir dirvas. Žmonės tose miglose išrodė labai navatniai: tai turėjo pavidalus gražius ir milžiniškus, tai bjaurius ir iškrypusius.

Tokioje dienoje, pakol neįsideds malkos, veržiantiesi iš pečiaus į grinčią dumai nesilaiko vieno sluogsnio ir per skylę sienoje arba lubose neišlekia į palėpes ir toliaus į svieta, tik pripildo grinčią nuo viršiaus iki apačiai — ėda akis ir dusina gerkles.

Grigas Piktas atsigulė ant suolo ir galvą pakijo po skrandą; vaikai sutupė prie atidarytų durų ir laukė, ar greit užsideds aiškiaus punde liai šakų, o tuomsyk ant vienos mislies bėgo jiems seilės — motyna išstėps skauradą taukais, pridės teslos ir įstatys į pečių: taukai ant žerinchčių anglių suspirgės taip smagiai... smagiai... Paskui motyna nusišypsos ir pasakys: „pirma blyną, tam, kurs angsti kelia“ — ir duos po blyną, riebę, kad net per barzdą varvės. Vaikai prarijo seiles.

Atejo ant galo taip ilgai laukiama valanda. Įkaitę dumai, lyg apverstas paviršius šioželkos, vilniavo pamaži palubėse ir išlėto lėkė ant augšto.

Vaikai susėdo ant priepečkio. Grigas iškišo galvą iš po skrandos ir atsikvėpė. Grigienė čia statė skauradą į pečių, čia ją tepė taukais, o tarpais taisė sau ant galvos skepetą, barė vaikus ir maišė mente teslą.

— Tai, ką be guli, ateitum arčiaus — tarė į patį.

Grigas atsikėlė nuo suolo, susilenkęs pusiau, perėjo per grinčią ir atsisėdo ant kedutės ties pryžeda.

— Pašnekėtum šiandien su šaltyšium apie tas popieras.

— Tai ir pašnekėsiu.

— Tiktai ne taip, kad tik vaptelt: užprašyk jį į karčiamą, aš jį patrauksiu — tai neva tarp susiedų — ir pasišnekėsime.

Grigas nuleido galvą ir ėmė mislyti.

Neužilgo tarė:

— Kad tik žmonės nešnekėtų, kad Jurgis nuskriaustas....

— Ką čia žmonės! Kaip bus mūsų — tai bus mūsų.

— Tai-gi matai — sakė vėl Grigas — Jurgis niekad neapsigobs: kad būtų tėvas gyvas, tai apgobtu jį ir gana; pats neprisirengs. O ant galo, kas už jo ir eitų: ar šiaip, ar taip, vis jo dalis liks mūsų vaikams.

— Neapsigobs! — perkirto supykus gaspadinė — iškur tu žinai? Gaspadinaitė gal ir neis, o kokia liuosinikė tai pati prisikabys: kaip padarysime — tai jau bus.

— O gal jis da ir nesutikti?

— Kur tau nesutiks: Šnekejau ketverge:

Jurgi — sakau — dėlko neapsigobi?

— O jis ką?

— „Kam man to? — sako marškinius man išskalbs ir Katriuka ir tamista.“ Teisybė — sakau — tik kas žin', ar nebutų geriaus....

— O jis ką?

— „Et — sako — kas už manęs eis.“ Sakau tada: ar neužrašytum, Jurguti, savo lauko mūsų vaikams? „Kam čia rašinėti — sako — ir taip jų bus.“ Jau ką taip, tai taip — sakau — vienok motynai butu lyg ramiaus ir tikriaus....

— O jis ką?

— Jaigu tamista taip nori — sako — tai pažiūrėsiu... tiktai Katriukos nenuskriauskite.

— O tu ką?

— Kur-gi ją skriausime — sakau — ji tokia sesuo Grigo, kaip ir tavo; jaigu pasytkytų geras žmogus, tai ir karvę duosime ir avi, o gal išteksime ir kumeluką. Gėda būtų išleisti iš mūsų namų jaib kaip.

Priemenioje sugirgzdėjo durys; Grigienė nutilo. Tuojaus įėjo Jurgis su Katriuka. Atsistojo pas pečių, palaikė rankas prieš liepsną, atsitraukė ir atsisėdo ant suolo. Katriuka trepsėjo pas pečių.

Grigienė paklausė:

— Ar šalta?

— Nuo tų miglų net šiaušulys ima — atsakė mergina.

Kas tai taip ilgai šērėte galvijus?

Tur but nebuvo pritaisyto kratinio?

— Nebuvo: Jurgis vėlai gryžo iš girios, o aš maliau miltus ant blynų; taip ir liko.

— Sėskite prie stalo — užkaskite, tai ir apsilsite.

Besakant tai, Grigienė įdėjo į puodelį taukų ir pastatė ant anglių; taukams sutirpus, nunešė ant stalo bliudą su blynais ir puodelį su taukais. Vaikai šoko prie valgio pirmieji, o paskui juos ėjo vyresnieji.

(Toliaus bus.)

Gražumas žmogaus gymyje.

(Pagal H. Spencer'į išvertė J.)

Nekartą atsitinka girdėt, jogiai gražumas buvo ir gražumas kuno suvis nepriguli viens nuo kito. Tokio mēkljimo aš niekad nebuvo šalinjku. Teisybė, nevat tie kurie jo laikosi, pažymėtinau sumažina jo vertę, nės, nežiurint

ant savo teorijos, nedels parodyt nusistebėjimą, jai dasižinos, kad betkokį nešvarų darbų yra papildęs žmogus gražios lyties. Yra tai regimaisias parodymas, kad po apdaru teorijos oficyjaliskos esti persiliudyjimas, kuris su šia teorija nesutinka.

Iškur kyla tas vidurinis jautimas? iškur tas pirmykštis persiliudyjimas, kad nuopelnas esti surištas su gražumu. Prigimtu tai negali būti. Ar nekilo tai iš patyrimo senesnio? o tuose kurie duruoja šiame persiliudyjime, nežiurint ant savo samprotavimų, ar nebutų tik tai patyrimų senesnių, kuris iš priežasties savo didelio prapsiplėtimo ima viršų ant faktų naujai patėmytų ir išimtinių, kurie tik dingojamai jam prieštarauja. Apleiskime vienok metafiziką ir apmastykime dalyką, kaipo fizijol'ogai.

Kad kas ir nedaleidžia, idant gražumas veido ir proto viens nuo kito prigulėtų, prideda paprastai, kad vienok esti toks prigulėjimas budo ir fizijognomijos nuo viens kito. Jaigu kas abejoja, arba greičiaus užgina, idant gymys, kas jame yra tuolydino, galētu duot nurodymą ant organizacijos doriskos, vienok-gi tokį apsi-reiškimą pripažįsta už prašokanciją formą veido. O vienok šiuodu persiliudyjimu savytarpiniu budu viens kitam prieštarauja. Reikia noroms ar nenoroms pripažyti, kad tos prašokancios formos, jai tik tankiai atsikartoja, įsispaudžia ant žmogaus veido ir daro formas staigias. Ar papratimas raukti bruvius neįspaudžia juose laipsniais neištrintino rėžio? Pilna paniekinimo išveizda veido, jai tik darosi paliegimu, ar neprideda po naują rauką abiem pusėm burnos? Ar nesusitvirtina tankiai sučiaupimas lupų, kuris yra ženkle neatmainytino ryžimosi, ir ar nepriduoda naujos išveizdos žemesnei daliai veido? Ir jaigu yra kieknorint teisybės teorijoje tėvainiškystės, ar tos atmainos neapsireiškia vaikuose jau paveiksle rėžių tipiškų? Vienu žodžiu, ar negalima sakyti, jogiai veido išveizda yra tai veido darbas; jogiai jai išveizda turi kokią vertę, tai formos, kokias ji priduoja veidui, turi jas taipogi?

Gal but, kad, vietoje atsakyt, man prives, jogiai atmainos veido išveizdoje turi įtekmę tik ant raumenų ir uodos; jogiai jaigu tos atmainos palieka žymius tvirtus, tai tie žymiai nusiekia giliau; gražumas-gi veido priguli pirmiausiai nuo sustrunyjimo kaulų; šiame-gi pritikime, o tai yra vyriausias daigtas. — negali atsitikti atmainos paviedzios augščiaus aprašytomis; ant galo pusė viršutinė, rasi, prilygsta pusę vidurinę smulkmėse, bet neapima abelno sandėlio.

Atsakymas: yra toks faktas, jogiai pats veido pastrunyjimas yra prigulineiu nuo-atmainų audimuose, kurie ant jo guli. Yra tai daigtu

fizijol'ogijoje nustobuotu ir visus kaullavonius (grobis) prilygstančiu, jogiai kaulai auga tame sulygime, kokiam auga, arba greičiaus darosi muskulai, kurie ant jų guli. Pasekmė yra tokia: vislab, kas atmaino budu tvirtu sustrunyjimą veido, atmaino taipogi tvirtu budu sustrunyjimą kaulų.

Kadangi vienok mums n'eina apie abelnus dalykus, kurie mažai turi vertės akyse ne vieno, privesiu kelis pritikimus, kuriuose yra matomu daigtu artymas ryšys tarp nešvankumo kuniško o plakumo (palaikumo) dorisko ir, atbulai, tarp gražumo kuno ir prilyginamai tobulo proto.

Atsikišę žandai (žymys, kuris ženklina žemesnes plemes) yra, kaip tai visi pripažįsta, nepritekniu veido; yra tai rėžys, kurio neduotų nei vienas žiedzius savo idealui. Iš kitos pusės yra pripažytu faktų, kad atsikišimas žandų eina drange abelnai pas visus žindančius su silpna inteligencija. Neabejotinai, nevisada šits ryšys yra tikras. Nėra jis dalyku betarpiniu, bet tarpiniu, ir pertai turi išėmimus. Nežiurint ant to, jis vis yra teisingu link visų gamų augštesnių, tyrinėdami-gi, dasižinosime, kodėl turi but taip, o ne kitaip. Principas, kad organai auga sulygime su lavinimais kuriuos jie atlieka, yra vienu iš didelių tiesų fizijol'ogijos. Iš priežasties to žandai bus drutesni, jaigu nuo jų bus daugiau reikalaujama, o sumažės be abejojimo, jaigu darbo turės mažiaus ir rečiaus. Iš kitos pusės, pas visus žvėris žemesnių gamų žandai yra vieninteliu organu paviskinimui daigtų: ne tik yra vartojami kramtant, bet imant, nešant ir graužiant, vienu žodžiu viską darant, išėmus vaikščiojimą, kuris yra paliktas sąnariams. Jaigu peržiūrėsime laipsniais kassyk augštesnius organizmus, tai pamatysime kad sąnariai prysakiniai duoda pagelbą žandams ir išpalengvo užvaduoja juos dalyje darbo. Nekurie žvėrys vartoja juos kęsdami, kiti, paveikslan veislė kačių, mušdami, daugumas kitu prilaikydami plėšant grobį, o pas bezdžionkas, kurių prysakiniai sąnariai yra taip gerai pritaikyti griebimui, žandai jau vieninteliai yra paskirti kramtymui. Šiai eiliai atmainų atsako dvipusinė atmaina formoje galvos. Pirmiausiai, kadangi sąnariai tampa sandėlingesni ir darbai įvairesni, o jų padarytos išpaudos atsitinka tankiaus, darosi reikalingu augimas smegenų ir jų kaulinio apdaro.

Tuo pačiu laiku mačius žandų eina mažyn sulygime su jų darbu. Tokiu budu, pagal tai, kaip viršutinė kiausės dalis išauga į prysakį o žemesnėji laipsniais atstoja į užpakalį, kampas veidinis, kaip jį vadina, pasididino. Kokia iš to ištekmė? Tos atmainos darbuose ir formose tuo pačiu laiku sekė vienos kitas drauge su civilizavojimu gamo žmogiško. Sulygikite europėną

su papuanu: ką vienas pjausto peiliu ir šakute, kitas plėšo žandais: ką vienas suminkština virdamas, tą antras ryja žaliu ir be uždaro: kaulus, kuriuos viens suvartojo paveiksle viralo, antras graužia; daug yra mechaniskų darbų, dėl kurių vienas turi padarus, kitas — dantis. Nuo stono bušmėno iki stonui dabartinui, žmogus beperstojimo didino savo išmintis darbui. Ne-kalbant apie tai, kad vartojame rankas dėl užvadavimo žandų, darome padarus užvaduojančius mūsų rankas, o fabrikose mašinų randasi padarai dėl pagaminimo šių padarų. Drauge su tolynžengimu pramonystės ėjo tolynžengimas inteligencijos. Kiekvienas atradimas galėjo gimti vieninteliai tik per naują augimą inteligencijos, ir atbulai, kasdieninis vartojimas to atradimo pastumi ant žingsnio tolyn intgelienciją visuomenės. Ištekniėjė, taip-pat, kaip išaugimas į pryšakį smegenų ir pasitraukimas į užpakalį žandų ėjo drauge pas žemesnius žvėris su mitrumu ir išmone, taip-pat darėsi tos atmainos toliaus tarpe giminės žmonių nuo epokos nuožmios sulyg gadyinių civilizavotų ir jas turime tik dėka tolynžengimui pajiegos protiškos.

Yra todėl regimu ryšys organiškas tarp tų atsikišusių žandų, kurie mums išrodo bjauriais, ir tarp tam tikro žemumo prigimties. Taip-pat iššokę į šalis veidai, žymys tipiskas žemesnių giminių svieta, o kurie mūsų gady-nėse taipogi nesutinka su idėja gražumo, priguli nuo pajunkimų ir stono žmogiško proto. Žan-dai yra uždaromi su pagelba raumenų smilkini-nių; iš priežasties to šie jie gauna vyriausią vertę graužiant ir kramtant.

(Toliaus bus.)

Audiatu et altera pars.

Peterburgo laikraštis „Sviet“ vienas neva iš teisingiausių tarp rusų publicistikos, šiaip rašo apie mūsų tikėjimą ir jo užduotes Rusijoje:

*Vakarineje apygardoje susitiko ir narsiai su sa-
vim kariauja — stačiatikystė su katalikystė. Stačia-
tikystė stojosi išreiškimu visko rusiško ir tautitiško, ka-
talikystė — visko nedraugiško rusų valstijai.*

Su tikėjimu arti rišasi mokslinycios. Apie mūsų mokslinycias taip rašo Peterburgo apgynėjas nuo katalikystės:

Paslėpta mokslinycia Lietuvoje yra visados mokslinycia bažnytinė. Didelę klaidą padarė valstyja, atiduodama metuose 1863 stačiatikiškas — cerkviškas mokslavietės užveizdai svietiškujų. Betendantiška mokslavietė, sukirpta ant svetimos mieros, negalėjo vaisingai kariauti su diktomis pajiegomis katalikų bažnyčios, ir tankiai privertė žmonės rugoti ant didelių mokesčių, uždėtų dėl užlaikymo randavų mokslaviečių. Tiktai m. 1884 atsitiko geidžiama patraipa, kada tapo išduoti nauji prisakymai apie cerkviškas mokslavietes. Dvasiškėjie ir žmonės sukrutėjo. Liberališka pusė sutiko ne-

draugiškai pirmus žingsnius dvasiškujų ant kelio apšvaistos žmonių dvasioje pravoslavios cerkvės.

Su katalikystė, pagal išmanyma publicisto iš „Sviet'o“, gali kariauti tiktai pravoslavija, atsiremūsi ant žmonių.

Ant nelaimės vienok mūsų dvasiškėjie turi tankiai suverštas rankas. Taspat ir su dalykais mokslaviečių. Klintis, nedaleidžianti išsivystyti cerkviškai stačiatikiškai mokslavietei, yra taip vadinamos valstiškos mokslavietės. Ant reikalų tų mokslaviečių renkami, sulyginant, dideli mokesčiai, o iš priežasties toumo, 15 arba ir daugiau verstų, tėvai negali siuntinėti į jas savo vaikų. Todėl užgimė mislis įsteigti mokslavietes prie cerkvių, o draugia išsilinosuoti nuo mokesčių ant valstiškų mokslaviečių. Bet mūsų prabaščiams (pravosl.) lietuviškos eparchijos yra uždrausta prašyti apie įsteigimą cerkviškų mokslaviečių, reikalaujant išliuosavimo valščionių nuo mokesčių ant valstiškų mokslaviečių.

Draugia su tuom rusų patrijotas iš „Sviet'o“, dėl pergalėjimo taip priešingos valstijai katalikystės, užmano da vieną atmainą mokslavietės t. y. rodo ant cerkviškai — karumeniškos mokslavietės.

Vakariniuose parubežiuose stovi daug dievobaimingų kareivių, norinčių padėti savo galvą už pravoslaviją ir tėvynę. Tegul-gi ir laike sątaikos jie liuosuoja vargšus stačiatikius iš tamsios savpažinties ir sujungtos su jaje katalikiškos vergystės. Bus tai pergalėjimas vidurinio priešo, lygiai garbingas, kaip pergalėjimas priešo užrubežinio.

Na, ir ko daugiau reikia? Iš atvirumo Peterburgo laikraščio, nors dasizinojome, kad baisiausiai valstijos priešais yra ne užrubežiniai nedraugai, kurie tykoja, idant išgriebti šmotą žemės šventos Rusijos o tiktai katalikai, kitaip meldžiantiejie Dievą ir kitaip kalbantiejie gyventojai tospat Rusijos, už jos reikalus einantiejie į karę, mokantiejie mokesčius ant reikalų taip „nuvargitų“ katalikystės stačiatikių ir valstijos. „Sviet“ aiškiai mus pamokino, kad Rusijos užduote yra saugotis ne tiek nuo užrubežinių nedraugų, kiek naikinti katalikystę ir katalikus viduriuose Rusijos. Kaip reikia suprasti garbinama altruizmą ir tikėjimiską toleranciją galingos Rusijos? Dėlkogi rusų publicistai ir visokie rašėjai taip pyksta, jaigu kas nors užrubežiniuose laikraščiuose ant tospat Rusijos užduotės nurodo, apie kurią mokina „Sviet“? Nesykį pyko ant užrubežinio ir pats garbingas Peterburgo laikraštis, garbūdamas iki padangių neišpasakytą toleranciją ir geradėjystės dėl svetimu valstijos gaivalų ir tikėjimą savo tėvynės. Ar-gi ištikro katalikystė yra taip baisum nedraugu šventos Rusijos ir stačiatikystės, jaigu su katalikystė reikia kariauti visiems rusams, o ypac dievobaimingiems kareiviams, nežiurint ant Christaus mokslo: mylėk artymą kaipo pats savę? Dėlkogi dievobaimingi Rusijos žmonės ir kareiviai turi užmiršti didžiausias užduotes krikščioniško mokslo? Ar tai iš priežasties didės tolerancijos dėl svetimo tikėjimo? o gal stačiatikystėje yra, kaip talmude, paslaptinis mokslas neužkantos kitaip ir ne rusiškoje kalboje garbinančius Dievą? Argi to reikalauja neišpasakyta, nepažįstama kitur, pagal publicisto žodžius, tikėjimiska tolerancija, ar tai yra gal tiktai nepažįstamas niekur svieta tikėjimiskas fanatizmas valdančiųjų šventoje Rusijoje? Jaigu ištikro katalikai ir mokūtojai katalikiško mokslo negarbina Rusijos geradėjysčių, tai klausime, dėlko? Visiems žinoma, kad nieks nepekia gero, bet ir silpniausias ginasi nuo pikto, o visi tolinasi nuo to, kas su atvirais

nasrais laukia, idant silpnesnį praryti. Ginti savę nuo neteisybės, nuo prarįjimo, neužgins niekam jokie sviete prisakymai. Ir katę kandą užmynusį jai ant uodegos, o ypač, jaigu užmina neteisingai.

Katalikystę niekur neužpuola ant stačiatikystės, niekur neardo valstijos uždėjimų, nė jos rubežių; jaigu tarp katalikų valstyja neranda užsitikinčių jos siekimais, ar tai kalta katalikystę? Katalikystę, kaip mokslas krikščioniškas, prisilaiko Christaus. Ten, kur yra nesutikimas, priežastis jo nesispiria ant vienos tik pusės, dėlto ir nesutikime katalikystės su valstijos siekimais kaltįti tiktai vieną pusę t. y. katalikystę, be perkraatinėjimo ir valstijos siekimų ir oficijališko tikėjimo, kaip daro garbingas rusų laikraštis, nesutinka su uždėjimu teisingumo ir su jo supratimu. Pagal nuomonę, amžių išdirbtą, apkaltinimai „Sviet'e“ katalikystės, kaip vienpusiški, svivis neteisingi, o gal ir tyčia melagingi. Jau tas atsitikimas, apleidžiant kitus dalykus, buk vargšai stačiatikiai, po priedanga valstijos ir jos augščiausių viršinįkų, esą prispausti katalikų, buk išpažintojus valstiško tikėjimo skriaudžią visokiais budais pančiojami katalikai, — rodo mums vertę „Sviet'o“ skelbimų. Ar „Sviet“, rašydamas tai, ištikro taip mislyjo, ar tiktai, platįdamas melagystę, mislyjo išderįt naujus viržius dėl katalikų, taip lygiai, kaip ir nekurie kiti rusiški laikraščiai? „Sviet“ lygšiol turėjome už laikraštį, jaigu jau ne visai teisinga, tai nors meluojanti netyčia, be tendencijos, o meluojanti mažiaus už kitus rusiškus laikraščius, kaip: „Maskovsk. ir Petersb. Wiedomosti“, „Nov. Wrem“, „Kijewlanin“, ypač „Warsavsk. Dniewn.“ ir „Rižsk- arba Wilensk. Wiestn.“

Katalikystę ir katalikai Rusijoje labjausiai prispausti ir visai supančioti visokiomis geradėjystėmis valdžių. Šiandien nėra sviete jokio tikėjimo, kurio išpažitojai būtų kur nors taip suspausti, kaip katalikai Rusijoje. Spauti ir skriausti išpažintojus valstiško tikėjimo katalikai negali joku budu: kaip tai galėtų buti, kad būtų prispaustais tie, kurie turi visą dėl savęs naudą iš prieglobos ciesaoriaus ir jo valdžių? Katalikai juk iš tos naudos nieko neturi! dėl jų užginta ji! Kur katalikų pajiegos, kuriomis slogitų stačiatikystę? Praktika gyvenimo parodę, kad nuo laiko perėjimo valdzios į Rusų rankas, katalikai visada buvo spaudžiami dėl naudos stačiatikių. Neteisingumas valdzios dėl katalikų, skriaudimas jų visokiais budais, ir tolina juos nuo susiartinimo su pridengtais priegloba neteisingos valstyjos stačiatikais. Tas neteisingumas verčia katalikus baidytis ir šešelio stačiatikystės, traukiančios sau naudą iš visokių uždraudų ant katalikų uždėtų. Jaigu būtų kitaip, jaigu norai ciesaoriaus ir administracijos siekiami būtų kitokie, jaigu augščiausia valdzia būtų apgyvėja teisybės, jaigu ji neskirty iš savo priglobos vienu ir jų nepančiotų, idant iš to priglaustieji galėtų naudoti — tąkart tiktai galima būtų kaltįti katalikus ir katalikystę. Bet šiandien „Sviet'o“ skundai ir steigimai prieš katalikystę krucijatos iš „dievobaimingų kareivių“ visiškai neteisingi ir nepadorus — kaip nesutinkantieji su Christaus mokslu, negali sutikti ir su „dievobaimingumu“.

Jaigu valdzia duoda vieniems daugiau, kaip kitiems, suprantamas daigtas, galima tai daryti, tiktai skriaudžiant mažiaus gavusę pusę. Katalikai-gi nieku geru, jokiomis laimėmis nesidalina lygiai su stačiatikais nuo katalikų viskas atimta, o palikta tiktai tas, ko jau atimti negalima buvo. Katalikai gauna tik tą, kuom stačiatikai negali maitįtis t. y. trupinius nupuolusius nuo stalo, bet ir tie trupiniai kasmet vis mažinami vi-

sokiomis sunkinybėmis ir uždraudimais. Ar pridera už tai katalikams garbįti Rusijos ciesaoriaus geradėjystes ir jo administratorių? ar uždraudimas pridera užsitįkieti teisingumu neteisingų valdžių? Viržiai skaudus; uždraudos tankiai stumia lietuvius į badą; nuo skaudėjimo ir bado kiekvienas ginasi — nuo to nesulaikys jokios tiesos, jokie prisakymai. Katalikai negali atmainyti prigimimo, kuris visur vienkoks: ir šaltoje Kamčatkoje ir karštoje Bucharoje. Nedraugais-gi valstijos katalikai nėra Rusijoje, taip-pat kaip nėra Francuzijoje, Anglijoje, arba Italijoje; katalikus nedraugais rusų daro, be noro katalikų, pančiojančios visaip ir skundžiančios juos Rusijos valdzios; katalikystę čia neardo valstijos, nedrasko jos čielybės, mat tiktai gtnasi nuo neteisybės ir skriaudimų nežmoniškų.

Teisybė, nesyki radome rusiškuose laikraščiuose išsiteisinimą buk Rusija, sunkįdama tiesas katalikams, gina tiktai savo tikėjimą nuo propagandos katalikiškos. Priimame ir tą išsiteisinimą, nors jis neužsilaiko prieš objektyvišką kritiką, bet draugia turime pripažįti, kad ir katalikai, nors prispausti, taipgi negeidžia propagandos stačiatikiškos; patys atsitolįdami, arba atstumiant administracijos neteisingumą, gina savę nuo negeistinos propagandos. Galima butu priimti ir pačią propagandą, žinant, kad geresnis vis viršų ima, tik Rusija visokiais uždraudimais, siaurinimais tiesų svetimitaučių ir svetimkalbių, guldo juos ant žemės, idant pritaistyti kelią saviškei propagandai. Katalikystę, susitikus su stačiatikystę ir rusais, yra dėl jų tiktai tokia, kokiais yra dėl katalikų stačiatikystę ir rusai. Kitaip ir buti negali. Sudraugįti tuos gaivalus gali ne katalikystę, tiktai pati valdzia.

Jaigu „dievobaimingi“ unteroficieriai rusų armijos atsilieptų ant šaukimo „Sviet'o“, tai jiems, kaip „dievobaimingiems“, prigulėtų kariauti už prisakymus Dievo ir buti apgyvėjais teisingumo, o ne neteisingų skriaudimų prigulėtu ginti katalikystę nuo neteisingų valdzios siekimų. Jaigu tie šviesus sieržantai-pedagogai pildys „Sviet'o“ paliepiamą, bus tai tiktai nauji nedraugai, užprašyti garbingo laikraščio dėl kankinimo tykų, nekaltų Lietuvos gyventojų. Mes žinome, kad Rusija ir be mokinimo „Sviet'o“ ne gerą mums teiks, tik pikta. O matyti iš tos pusės pikta jau nuo seniai esame pripratę. Jau mokame suprasti, kaip išrodo pas mus krikščioniškas reikalas.

Šernas.

Tevelyiški varpai.

Mažai straipsnių, o daug rodų. Ar gerai viską aiškįti tokia valia Dievo. Ar gali „Ukinįkas“ visada laikytis to aiškįnimo. Durpinę pramonystę Suvalkų rėd. Keli žodžiai apie Vilniaus katalikų seminariją. Keletas neišristų klausymų.

Vos pasirodę 1 N „Varpo“, raštariai (atleisk jiems Viespatie — nežinojo, ką darė!) apkimšo rėdystę straipsniais (iš kurių, teisybę pasakius, keletas tik turėjo laimą tilpti į laikraštį), o visai mažai buvo prisiųsta laiškų su patėmyjimais, kaip „Varpas“ patinka skaitytojams, ką reiktų jame atmainyti, kaip pagerįti jį — net pati rėdystę turėjo primįti skaitytojams tą dalyką. Kada-gi rėdystę „Varpo“ apgarsino išeisiant „Ukinįka“, viskas eina atbulai: straipsnių gauname mažai, o už tai rodų, rodų... be galo! Visų tų rodų branduolys vienoks: tegul „Ukinįkas bus ant pamato tikėjimiško. Mat, mes rašėjai „Varpo“, ir užmanytojai „Ukinįko“.

beginant lietuvius ir jų tikėjimą „Varpe“, galėjome kartais užsimanyti kariauti su tikėjimu „Ukinjke“, laikraštyje paskirtame reikalams ukinjku. Na, tiek to! rodas teikė kiekvienas iš geros širdies, o ne dėl keršto — taigi už tai nėr ką perdaug rugoti.

Prisižiūrėkime arčiaus toms rodoms. Vienos iš jų paremtos ant davadžiojimų tikrai svarbių ir, jaigu mes patys butume buvę tos nuomonės, kad laikraštis dėl ukinjku turi remtis ne ant pamato tikėjimiško, tai butume tų rodų išsypaklause. Kitose rodose davadžiojimai aiškiai rodo, kad autoriai rodų bijosi peržengti rubežių įsakytų jiems mislių ir žodžių ir skambina tik, lyg medinės mašinos, bepališios, ar kur reikia, ar nereikia, tą įsakytą eilę žodžių, patys nesuprasdami jų vertės. Yra vėl rodos, kurių negalima priskirti nė prie pirmųjų, nė prie antrųjų — taip, labai neaiškios spalvos.

Prisižiūrėkime „rodoms“ da arčiaus. Dėl perkratymo jų visų neturime čia vietos, taigi, supašę visas sykiu, ištraukime vieną — kokią pasitaikys. Na ir va kokią ištraukiau: „Ukinjkas“ turi būti ant tikėjimiško pamato dėlto, kad mūsų žmonės dievobaimingi — jie viską aiškina tokia valia Dievo. O kaip paduotą mums rodą turime skaityti šitaip! aiškinkite viską tokia valia Dievo, idant nepažeisti dievobaimingumo mūsų žmonių ir neišversti kokio akmens iš tikėjimo pamato! Išdrisiu čia išsypatėmyti, kad viską aiškinti tokia valia Dievo „Ukinjkas“, tur but, neapsims. O dėlko, tai tuojaus pamatysime (tik skubinu pridurti: ne dėlto, kad turėtų kokią ypatingą neapykantą prie tokio aiškinimo!)

Jaigu žmonės viską aiškina tokia valia Dievo, tai ne iš priežasties vieno tik dievobaimingumo, greičiaus dėlto, kad aiškinti kitokiū būdu paprastus aplinkinius dalykus nieks jų nemokino. O iš teisybės, žmonės nė viską taip aiškina — apie tai labai lengva persitikrinti ant kaimo: išgirsime tankiai, kad ir dievobaimingi žmonės dangelyje priepuolių šio gyvenimo jieško arčiausios priežasties ne tik valioje Dievo.

Dievui dėkui turime fiziką, chemiją ir kitus mokslus, su kurių pagelba lengvai galime aiškinti apystovas, tarp kurių sukasi mūsų gyvenimas, visai nepažeisdami per tai nė Dievo, nė dievobaimingumo žmonių, nė tikėjimo.

Aiškinimas visko tokiu būdu, kokį randame paduotoje rodoje, tankiai užslėptų tą naudą praktišką kurią galima ištraukti iš aiškinimų kitokiū būdu. Jaigu artojas paklaustų mus, dėlko jo grinėjoje prisilaiko drėgnumas ir šaltis, arba dėlko užsidega esis bevažiuojant — ir jaigu atsakytume, kad tai dėlto, jog tokia valia Dievo, tai artojas kaip buvo kvailas tame dalyke, taip

ir pasiliktų, o to išaiškinimo negalėtų pritaikyti prie išvaymo driegnumo iš grinėjos.

Aiškinimas visko tokia valia Dievo butų kartais tiesiog vodingu medegiškai ir doriskai.

Reikia turėti viltį, kad raštams žmonės tikės ir jų klausys — jaigu nebutų tos vilties, tai . . . kam po plynių ir rašyti! Taigi, jaigu gaspadoriui, kurio laukas neneša, gyvuliai stimpai, namai baigiasi, paduotume paaiškinimą, kad tai vis dedasi dėlto, nės tokia valia Dievo, tai gaspadorius, ypač dievobaimingas, sudėjęs rankas, lauks, kol valia Dievo neišsipildys iki galui, nės priešintis valiai Dievo nepridera. Vodingumą aiškinimo visko valia Dievo matome ligos priepuoliuose: apsirgo kas — tai tokia valia Dievo — laukia ir nesigriebia jokios pagelbos, na ir nevieną palaidoja, kuri galimą butų buvę išgelbėti, jaigu žmonėms butų paaiškinta, kad ligos arčiausia priežastis tai nė valia Dievo, tik kas kits. Da to negana. Žmogus, nuolat girdėdamas aiškinimus priepuolių, ypač nelaimingų, tokia valia Dievo, galėtų kartais rugoti ant Dievo. Jug tas pats tikėjimas duoda žmogui liuosą valią ir liepia pusėtiną nelaimių našta priimti ant dalies aiškinimo tokia valia žmogaus, o neversti arčiausių priežasčių nelaimėse vien tik ant valios Dievo.

Tai vis taip butų, kaip augščiaus persnekejome, jaigu, sutinkant su žodžiais autoriaus paduotos rodos, žmonės ištikro viską aiškintų tokia valia Dievo, neturėdami ir nenorėdami kitokių paaiškinimų jokiam atsitikime. Taip vienok nėra: žmonės turi supratimą ir apie kitokius aiškinimus, kas nurodo, kad jiems paduotas autoriaus aiškinimas neužtenka, kad jie nori ir kitokių — dėlto gi viską aiškinti tokia valia Dievo negalima.

Eime toliaus. Aiškinimas visko pagal suteiktą receptą butų kartais juokingu. Jaigu paduotojui perkratomos rodos, bebunant mokslavietėje, mokytojas, beaiškinant geometrijos tiesas, butų pasakęs: visi tiesus kampai yra lygus dėlto nės tokia valia Dievo, tai klausytojas butų prunkštęs į sauja, kiek tik telpa. Nesyki juoktusi ir skaitytojai, radę nurodytą aiškinimą nepritinkančioje vietoje. Ir dėl sios priežasties negalima viską aiškinti tokia valia Dievo.

Rodosi, pasakiau jau viską. Beje, da turiu išsisteisiti, dėlko aš čia lukštenau tą rodą. Dėlko tą, o ne kitą, jau žinoma. O lukštenau dėlto: su „Ukinjku“ yra doriskai (kiti ir pinigiskai — prie katrų priguli autorius rodos, nežinau) susirišę visi mylėtojai Lietuvos ir apšvietimo jos ukinjku, visi turi valią ir priderėjimą suteikti patėmyjimus, rodas (už geras visados ačiū!) Taigi ir aš, kaip tikras mylėtojas Lietuvos ir ap-

vietimo jos ukinikų, prietam kaip „Ukiniko“ bernas, turiu valią patėmyti, kad roda aiškimo visko tokia valia Dievo negali būti visada pritaikoma prie išrodymo arčiausių priešėčių pamokiniuose „Ukinike“.

Vargas mokina žmogų. Sunkmetyje žmonės, dėl ištesėjimo su maistu, maišo į duoną bulves, vikius, pelus, net medžių žieves — na ir išmintą. Kol girios da nebuvo taip pabrangusios, pečių kurė visi malkomis; kada užėjo sunkmetis ant malkų, pradėta maišyti prie malkų durpas; kaip kur dėl ruko vartojamos vien tik durpos, o ant girios žiuri tik tada, kada prireikia medžio ant padaro. Durpa, kaip rukas, labai sugadi. Dėl ištesinimo tų žodžių privesiu nors tik tą dalyką, kad žmonės, ypač laukiniai, juom toliaus, juom daugiau užsiima išdirbimu durpų. Dėl paveiklo imkime Suvalkų rėdybą, kur ta pramonystės šaka stovi šiandien šitaip:

Augustavo pav. užsiima kasimu durpų 250 kaimų	
Naumiesčio	180 „
Vilkaviškio	200 „
Kalvarijos	162 „
Senapilės	31 „
Seinų	32 „
Suvalkų pav.	beveik visi kaimai.

Plotas, ant kurio eina eksploatacija durpų užima 3477 marg. Produkcija ant metų išneša 153,000 vežimų, arba 4 milijon. pudų. Už 1000 durpinių plytų gaunama nuo 5½ iki 7 rublių. Išdirbama visokia durpa: 1) juodoji, kieta t. v. akmeninė — geriausia 2) raudonoji — minkštesnė 3) kudlota — niekiausia ir 4) iš pusiau skystos medegos, kurią pila į formas — šita durpa gerin geriausia ir brangiausia. Uždarbis už parduotas durpas visoje Suv. rėd. išneša 500,000 rublių.

Skaitlius klierikų Vilniaus katalikų seminarijos, galima pasakyti, vis mažinasi. Kaip priešastis to, sako, reikalavimas nuo norinčių įstoti į seminariją 6 kliasų mokslo, vietan 4, kaip pirmiausia buvo. Suprantamas daigtas: daugiausiai kunigų išėma iš prastų žmonelių, kurių daugumas vos gali ištesėti leisti vaiką iki 4 kliasų — o kur ištesės iki 6? Toks reikalavimas augštesnio mokslo, iš vienos pusės, labai geras, nės priverstinai pakelia abelną apšvietimą, kunigiško stono; bet iš kitos pusės — mažina skaitlių kunigų, ką patėmyjus valdžia seminarijos išsiuntė pernai į Peterburgą prašymą, idant atmainytos būtų išlygos, reikalaujančios nuo aspirantų 6 kl. vietan 4. Vienok iki šiam laikui da, tur but, atsakymo nėra.

Negaliu rasti atsakymo ir aš ant kelių klausimų.

Vilniaus rėdyboj Trakų pav. atsiradę buvo žmogžudžiai ir nšpuldinėjo nekaltus žmones per ilgą laiką nesugauti. Bet galu gals — sugavo. Vadu tų žmogžudžių buvo Lebediev. Tai tik, tur but, ne katalikas pamislyjau sau, perskaitęs tą pravardę. O kad žmogaus jau toks prigimimas, kad tuojaus geidžia dasekti visko priešastį, tai ir užklausiu savęs: ar Lebediev įsitaisė sau draugystę žmogžudžių dėl naikinimo katalikų, kaip valstijos didžiausių priešų (pagal „Sviet'ą“), ar tik dėl apgynimo prispaustų katalikystės stačiatikių (taipgi pagal „Sviet'ą“)? Kaip atsakyti, nežinau. Tegul atsakys „Sviet“, kuris taip gerai supranta padėjimą katalikų ir stačiatikių Rusijoje, ypač, kad da man liko vienas klausymas, apie kurį žemiaus bus.

Anuomet, įrengiant sudų uždeėjimus, atkelio į Kauną p. Kapustianskij ir liko kasierium Apyrubinio sudo. Kaip prispaustas katalikų, dėl suraminimo savo vargingo gyvenimo, pradėjo, atsidedęs, garbėti visus šio svieta mėgumus. O kad ant šios ašarų pakalnės už viską reikia mokėti skatiku, tai K. algos neįsteko ir prireikėjo papildyti kišenių kasierius žinojo, kur kreiptis. Paskiaus pasirodė, kad kasoje pritruko 18,000 rublių, tarp kurių buvo ir privatiški pinigai, sudėti sudo depozite. M. 1887 liepta p. K. pavesti aplengvītą kasą į rankas kito. Pajutęs, kad čia papūtė negeras vėjas, K. išbėgo į Poltavą, bet tapo sugautu. Nors Rusijos Temida turi tik vieną akį užristą, vienok nukorojo p. K. labai teisingai: atėmė visas stono tiesas, išsiuntė į Siberiją ir prisakė K. sugražinti pinigus. Ką teisingai, tai teisingai, tik K. tur but neįstosės atsilygiti su nuskriaustais jo ir apvogtais. Žodžiai Temidos neužstos pinigų. Ar nebutų teisingiaus, idant valdžios, pačios rinkdamos dėl mūsų urėdnikus, pačios ir atsakytų už nusidėjimus savo išrinktųjų?

Q. D ir K.

Atminimas apie Papilę.

(Tasą)

Suvis vienok kitoniskai destis su kaukspeniais arba laumės papais (velnio pirštais), katrie pasirodo padaryti ne iš kalkiu, o iš žizdros, nudažytos tankiai rausvai geleži arba marganeu. Šitos veislės suakmenėjimai ilgiausiai tveria prieš orą ir vandenį ir niekadės nedaros trupiais. Jie tiktai iš lengvo dirgsta nuo pavirsio, taip kad jų vidus lieka tankiausiai sveiks. Sudergėjusią baltą plėvelę galima, it pelenus, lengvai pirštais nutrinti ir tada lieka persviečianti nesudergėjusi vidurinė dalis, kurią mūsų žmonės taip tankiai vartoja kaip vaistą dėl savęs ir dėl gyvulių —

Apžvelgęs viską paviršutiniai, aš ėmiausi tuojau daužyti didesnius uolų gabalus ir iskalinėti iš jų atskyrias sraiges. Išaugšto galima buvo mislyti, kad toks darbas pasives man lengvai ir be kliūčiu, bet ištiesn jis pasirodo sunkiu. Sraigės ir kaukaspeniai skilo tankiai po kujelio smugiais drauge su uola į keletą dalių arba vėl kalteliai patys sproginėjo ir lužo, negalėdami įveikti kietos uolos. — Nežiurint ant visko to, galima vienok pasakyti, jog bepigu buvo čionai suakmenėjimus rinkti. Pogimis taip gausiai apdovanoja anais tas uolas, kad menki nepasisekimai gausiai apsimokėjo prie tolesnio stropaus darbo.

Bet jau saulė perėjo per vidurdienį ir išlengvo pradėjo vėl artintis prie žemės, o man da liko apžiūrėti pilkalnį ir pačios Ventos pakraščius. Norums nenorums aš turėjau palikti tą griovį ir skubėti, pilną kašą ant pečiu užsimekęs, atgal pas tiltą, nuo kurio netolimais buvo matyti vartai ant pilkalnio ir kapų. . . . Riestas siauras kelelis, kildams vis angštyn ir augštyn, vedė ant jo viršaus — ir to kelelio pakako, kad nudangyti į amžiną atilsį tukstancius pasirinkusių žemės gyventojų, iš kurių nevienam gal but, tebegyvuojant, buvo siauri paprasti mūsų žemės keliai! . . . (Toliaus bus.)

Vardan teisybes.*)

Meldžiu Garbingą Rėdystę Varpo patalpiti savo laikraštyje šį mano raštelį.

Šių metų 2. N. Varpo Adomas Domeika rašo: „Dzukas korespondencijoje iš Dzukijos užmetinėje J. E. Seinų vyskupui, buk jis stengiasi sulenkuoti lietuvius, nės 4 naujai išventitus kunigus nusiuntė į Mozuriją.“

Paziūrėjau į savo tą korespondenciją (10 N. pereitų metų) ir štai ką radau: Dzukai skubiais žingsniais lenkuojasi, pakurstiti anuomet Strašinskio administratoriaus Seinų dijecezijos. Dabarnykštis vyskupas tur but, taipos-gi stengiasi eiti pėdomis minėto veikėjo, nės šimet iš 5 naujai išventitų kunigų lietuvių 4 nusiuntė į mozurus.

Tyčia pabrankiau žodžius tur but, idant juos A. D. pamatytu nors dabar, jaigu jų nematė, skaitant mano korespondenciją. A. D. tur but supranta (tur būt.... nės, kaip matau, šiuomi žygiu tvirtiti apie tą supratimą negalima), kad žodžiai tur but turi savo vertę, kad jie permaino mislį, kad rodo abejojimą, kad sušvelnina siurkštų faktą ir t. t. Juk ne vis vien: skanda ir tur but skanda, matyt ir tur but matyt, raudonas ir tur but raudonas ir kt. Tai

*) Rėdystė, patalpinus balsus abiejų pusių, šita palemika Varpe užbaigia.

jaigu A. D. mano korespondenciją laiko už užmetinėjimus, tai žodžiai tur but iš mano pusės padaro iš užmetinėjimų tiktai jų šešėlį ir mano kalbę pusėtinau mažina. Nenoriu buti nė permažai, nė perdaug kaltų — tik tiek, ant kiek užsitarnavau. Dėltogi-gi priderėjo A. D., užpuolant ant manęs, nepraleisti iš mano korespondencijos žodžių, turinčių tokią įtkmę ant perstatomo fakto.

Ir tas šešėlis užmetinėjimų taip-gi ne iš titnago išskiltas. Vyskupystei anuomet labai rupėjo sulenkuoti lietuvius; siandien lietuviai (ypač dzukai) lenkuojasi; dabar vyskupas iš 5 išventitų kunigų lietuvių 4 siuncia į Mozuriją; apie tą išsiuntimą pereitą vasarą lietuviai labai garsiai kalbėjo, pasispiriant ant nuomonių žmonių, turinčių tame dalyke artesnę kompetenciją (o gal ir A. D. prie jų prigulėjo). Ar suimant šitą viską, negalėjo užgimti šešėlis tų užmetinėjimų? Tik aš netvirtinau, kad dabarnykštis vyskupas lenkuoja lietuvius, nepridaviau didelės svarbos augščiaus minėtoms šnektoms žmonių be kompetencijos ir su kompetencija, abejoju apie teisingumą tų quasi faktų, — ką reiskia pridėti prie sudėtinės faktų žodžiai tur but.

Dėl parodymo, kad mano užmetinėjimas yra suvis neteisingas, A. D. duoda faktą: „žinome, jog ne syki, kada reikėjo paskirti prabaščius parapijose pusiau tik lietuviškose tai, ant projekto paskyrimo ten prabaščiaus nemokancio lietuviškai, J. E. V. atsakydavo: Ne esmi dėl sulenkavimo lietuvių, bet dėl išganymo dušių.“

Iš kur A. D. žino, kad J. E. ne syki atsakydavo — ar pats savo ausimis kiekvienąkart girdėdavo nuo J. E. tuos žodžius, ar tik juos dabar dagirdo, kaipo padavimą iš lupų į lupas (per 20 metų), kaip suprasti tuos projektus paskyrimo prabaščiaus nemokancio lietuviškai į Lietuvą (pusiau Lietuvą) — ar kaipo sistematiską mierį renkančiųjų prabaščius, ar kaipo priepuolį, netikėtai išpuolantį rinkimuose, dėlko J. E., netinkant ant tų projektų ir per tai paskiriant į parapijas pusiau lietuviškas, arba vis vien pusiau lenkiškas, prabaščius lietuvius, neatsakydavo: ne esmi dėl sulietuvėjimo lenkų — apie tai A. D. nieko nesako, nors dėl pridavimo svarbos faktui, pastatytam kaipo griautuvni mano užmetinėjimų, tą padaryti prigulėju.

Gal but A. D. turi surištą rankas tame dalyke, arba nenori atidengti daug neramių daigtų.

A. D. sako: „privesta-gi Dzukio priežastis yra tiesiog juokinga.“ Teisybė, ta priežastis (t.y. išventiti kunigai) tiek juokinga, kiek juokingos buvo šnektos žmonių su kompetencija ir t.t. Vienok vasarą ta priežastis buvo visai ne juokinga.

Toliaus A. D. imasi už išgvildenimo tos priežasties, kad „naujai išventitus kunigus nusiuntė (vyskupas) į Mozuriją dėlto...“, kad „lietuviškoje dalyje mūsų dijecezijos nėra nė vieno kunigo mozuro“, kad „jaigu J. E. kn. vyskupas, norint įtikti Dzukui, būtų nusiuntęs naujai išventitus kunigus į Lietuvą, tai tuom pačiu būtų turėjęs iškelti iš Lietuvos į Mozuriją kitus senesnius kunigus taip-gi lietuvius“, kad „.... gal vėl būtų neįtikęs (vyskupas) Dzukui“, ir kt. (žiūr. 2. N. V. šių metų). O prie to priduria: „Matyt jog Dzukas mažai apie tuos reikalus nežino ir išmano“.

Apie kokius reikalus? Tai mat apie tai, kad „naujai išventitus kunigus nusiuntė į Mozuriją dėlto, kad „lietuviškoje dalyje dijecezijos nėra kunigo mozuro.“ kad vyskupas „gal vėl būtų neįtikęs Dzukui“ ir kt., kaip anksčiau. O kaipo argumentą parodymo svetui manė nesupratimo tų reikalų štai ką priveda: „nės Strašinskį vadina administratorium Seinų dijecezijos, nedarydamas skirtumo tarp administratoriaus ir tikro vyskupo.“

Kur Pilviškiai, o kur Gražiškiai!!! Tokia A. D. argumentacija atminė man vieną lenkišką prisėdį apie Kaską (Katrę) ir čebatus.

Kiek supratimas ir nesupratimas žodžio administratoriaus dijecezijos priguli prie išrodymo mano nesupratimo tų reikalų ir sutrėmimo mano quasi užmetinėjimų (10. N.) tai tik viens A. D. žino ir išmano. Bet ne tas dalykas čia rūpi.

Ką apie žodį administratorius, tai mes su A. D. tiesiog nesusipratome tarp savęs: A. D. reiškia tą žodį šiuomi žygiu grynai pasispiriant ant hierarchijos bažnytiškos, o aš buvau parašęs prasmėje paprastai, svietiskai vartojamoje. A. D. turėjo kadanors girdėti, kaip sako adm. fabriko, adm. turtų, žmonės: administratorius namų, adm. girių ir t. t. — kas prastai reiškia prižiūrėtoją, valdytoją. Tai-gi aš, vieton prižiūrėtojas, valdytojas dijecezijos, pasakiau administratorius (ar jis būtų tikras, ar ne tikras vyskupas), visai nemislyjant tuom žygiu apie hierarchiją bažnytišką. Jaigu A. D. būtų gerai perkrates tą žodį, tai būtų už jį prie manęs neprisikabinęs. O prisikabinėti prie atskiuro žodžio, nesuprasto gerai paties užpuldinėtojo, ir neturincio jokio pritaikymo prie atspyrimo užmetinėjimų, tai mažiu mažiausiai.... negražu.

Gaila, kad negaliu padėkavoti A. D. už pamokinimą, jog Strašinskis buvo ne administratorium, tik vyskupu, — nės apie tą faktą, ant mano nelaimės, buvau jau žinojęs kur kas da prieš pasirodymą pamokinančio straipsnio A. D. Tik tiek esu dėkingas A. D., nės persi-

tikrinau dabar, kad pridera saugotis svetimų žodžių, o vartoti visada tik grynai lietuviškus, tarp kurių da gal nėra tokių, kur svietiską prasmę galima būtų sumaišyti su prasme bažnytiška.

Prie galo galiu suramėti A. D.: jo davadžiojimai manę visai pertikrino ir jau išnyko mano mislyje ir šešelis užmetinėjimų, patalpįtu 10. N. Varpo.

Dzukas.

Iš visur.

Trust'ai — sąryšiai Amerikoje.

Gan viename, gan kitame straipsnyje „Varpo“ kartkartėmis buvo jau priminėta apie reikalą ir naudingumą prekystės tarpe pačių žemvaldžių, žemdirbių ir ukinių lietuvių — žodžiu tarpe lietuvių, neskirščiojant nė pagal kilties, nė pagal luomo, nė pagal turto, nės pakol kiekvienas lietuvis ir tėra suprantamas kaipo ukinikas, kaipo žemvaldis ir žemapdirbys. Jaigu kas ir netur savo žemės ploto, vienok su žeme neatsidievoja, nės toks vyrs pasisamdo pas kitą turtingesnįjį bernus, ir tokiu būdu vėl minta iš žemdarbystės, kaip ir žemvaldis. Buvo jau net šiek tiek ir takai nurodyti, kuriais ir kaip reikia keliauti, idant įmasįti ant galo lietuvių į prekystę į tą aukso obuolį. Bet lygšiol vis lietuvis net ir inteligentis ir tas, juk grynų lietuvių inteligentų jau yra suskaitoma tukstantimis — vis traukiasi su visokiais pramoniais į užkalkę ir girdėdamas arba skaitydamas įmasinimą, įkalbėjimą gerųjų ir suprantančiųjų savo vadovų tik numislyja ir po nosies sav numurmi, visai savotiškai suprasdamas, pragarsusius žodžius iš Aeneidos: „Timeo Danaos et donaque ferentes“... (bijaus Danajų net dovanas nešančių). Ir tikrai vieni kuobrangiausi Lietuvos tarnai, sargai, mylėtojai ir apginėjai neša ant aukuro — aukauja dievui praamžinam, Lietuvos laimės užstovėjui, savo jaunus dienas, savo sveikatą, savo turtą; vieni darbuojasi kruta ant naudos visos tautos, dėl to tik vėlei kenčia vargus dėl savęs pačių, dirba ir užsiklykdami šaukia kitus prie darbo, prie krutumo — šaukia apsižiūrėti ant savo verksmingo padėjimo, pasijudėti, kibties nors ir povėlai už savo išmintingesniųjų brolių ir, jiems įtikėjus, plaukti su jais ir paskui jų; vieni širdį ir gyvybę atiduotų idant tikt palaim įti gyvenimą pavargusių ir tamsybėse klajojančių savo vientaučių — viegenčių, o kiti... bijosi arba prabusti iš saldžio miego savo aklumo, arba ką pradėti, arba net ir paklausti; bijosi geriausio savo vadovo, bijosi maloniausio savo brolio; lietuvis bijosi lietuviu, atiduodančio jam širdį savo, pašvenčiančio jam visus savo geismus ir jausmus... Kad lietuvis bijosi savo vadovų — brolių, galime ir iš to jau vien pasergėti: juk nuo pat pirmos dienos užgimimo gaivalingos ir kručios „Aušros“, — tos sujudėtojos ir zadintojos amžinai sargalingai įmigusių lietuvių, buvo šnekama ir rašoma apie reikalingumą prekystės — o kas ir kur iš lietuvių iki šiandien ją užsima? Ar daug yra tokių vyrų? negu labai mažai... O metų nuo tos valandos juk jau praslinko keletas — ištįsi septyneri metai. Per septynerius metus lietuviu kakta gerai pildė vietą priekalo... , bet per jos kieta kaukuolę niekas neatsimūsė ant smageny, ant proto, nės vaisių iš visų priekalbių nematome iki šiol nėjokių. Jogiai norai ir nulinkėjimai gerųjų inteligentų lietuvių yra išpildomi mūsų laikuose, mūsų padėjime, mūsų apysiautose ir tokiame net trumpame laike, kaip

antai minėti septyneri metai, aš privesiu čionai kaip paveikslą dvejetą sąryšių prakilmių jau dabar draugysčių. Jos prasidėjo iš mažumo — iš nieko, iš tokios pat niekiškai mažos pradžios, kokia gal buti, jai keletas vyrų ukinių susitarus pradėtu nuo savo vardo vartotis įvairiais, gyvuliniais ir daržovėmis — žodžiu pradėtu prekiauti atstume į šalį ir žyda, ir kita tokį geradėję — tarpiniką. Nepraslinktu ir keleta metų, kaip sąryšį padariusieji mūsų ukinikų praturtėtu ir pragarstų nemažiaus rasint kiek štai trumpame laike pragarso naphthinis ir cukrinis sąryšiai Šiaurinėje Amerikoje. Pirms juk tapo uždėtas tik 1882 m., antrasis-gi vos 1887 metuose. Kaip matome, neseniai. O kiek augštai pašoko ir viens ir antras! Prekystės, pramonų ir amatų reikaluose sąryšiai jau yra pasklydę po visą Europą, nors jie pagaldaugumenės nuomonės yra net nepageistini. Kuosunkiausiai jie vaisinasi Vokiečiuose, o Rusijoje ir visai dar jų nėra. Apie jų vertumą arba uodindumą, čionai aš nešnekėsiu ir neperkratnesiu, gana to, kad čia pripažįsiu, jogiai dėl lietuvių, neturinčių dar kitų takų, sąryšiai ukinikų — perdavėjų prekėjų, sąryšiai įvairių amatinikų yra vieninteliu tiesiu keliu dėl įvaisinimo savo tarpe sutartės, drąsos ir geismo savę apginti, apgerbti ir aprupinti, ko lygšiol mes Lietuvoje niekur nematome. Kuogeriausiai vyksta prekiskai — pramoniskiams sąryšiams — trust'ams Amerikoje. Iš mažų draugystelių jie greitai išaug į baises didžiunus, su kuriais net valdziai nebelengva rokuotis. Priimta jų organizacija riš visus atskirus kilnesnius į vieną didelį tasinį, kurs visai yra atiduotas po sutartines akiveizdos. Pirmą organizacija šitokia buvo sąryšis suteikėju naphotos, taip vadinamas, „Standart Oil Trust“, uždėtas 1882 m. Negirdėtai gražus laimesis šito sąryšio pagimdė daug sav ypedinių kitose šakose pramonų, ir šandie trust'ai — sąryšiai yra valdytojais visų Amerikos rinkų. Visa produkcija nuo jų tikt ir prigul. Baisiai greitas ugis tų sąryšių metėsi į akį daugumenei, ir todėl jau 1888 m. trys parlamentinės Amerikos komisijos užsiėmė ištyrimu to klausymo, kaip antai: komisija valščiu New-York, komisija sujungtos trobos siųstinių į komisija žemesniosios trobos Kanadoje. Tos tai komisijos ir išaiškino mums pradzę ir organizaciją sąryšių, uzlaikomų iki šiol paslaptėje. Organizacija sąryšių sitaip sav kerą sukrauja: sąrištiniai išrenka kokį ten skaitlių vyrų, vadinamų, užveizdėtojais — trustee'ais, kuriems yra pavesta užveizda visų atskirų kilnėsių, atiduodamas jiems visus turtas visos akcijos kokias kas tur, ir vietoje jų išluodami taip vadinami certificatai — apznavimos. Tos apznavimos gal but parduodamos, akcijos vienok visad lieka rankose užveizdėtojų. Pelnas gautas iš sąryšio dalinasi tarp sąnarių pagal skaitliaus apznavimų, jų valdonų, nežiurint ant to, ar atskyri kilnėšiai atnešė pelną, ar ne. Idant geriaus įsipazinti su įtaisais sąryšių, prisžiurėkime arčiaus dviem zinomiausiem sąryšiam, sąrišiu naphotos suteikėju ir sąryšiu cukraus išdirbėju. „Standart Oil Trust“ yra, kaip jau sakyta, pirmą įtaysia tokia Suvienytuose valščiuose, gimė ir užaugo draugystė dėkavojant p. Rockefeller'ui, vyrui labai giviam ir šuviam. Pradžia šito šiandyksčio milijonėriaus buvo menka. Dar 1857. m. buvo vienu iš silpnėsių sąnarių vienos naphotatėikos. 1872 m. pavyko Rockefeller'ui uždėti draugystę „South Improvement Company“, kuri greitai praturto ir išsiplėtė, ir gavo viršų ant kitų naphotatėikų. Da keleta žingsnių ir Rockefeller'iaus draugystė, priėmusi vardą „Stendant Oil Company of Ohio“ stojosi tokiu didžiunu, kad su ja nėviens kita negalėjo kariauti, ir turėjo, geisdama bent-gi gyvybę užlaikyt, virsti

į sąnari. Dabar surišti su naphotatėikomis ir po užveizda vieno ir to paties viršiniko Rockefeller'iaus yra šitie miestai: Philadelphia, Baltimore, Buffalo, Cleveland, Pittsburg Chicago ir New-York, kur net du yra naphotatrukia. — Nuo 1882 m. ta draugystė emė jau vadintis „trust“ — sąryšiu, apdailino ir patvirtino tą tikt galingumą kokį jau ir pirmiau turėjo Rockefeller'is ir esančioji po jo įtekmės draugystė. Į sąryšį įstojo 50 vyrų, kurie-ne-kurie iš jų buvo patys naphotatėikėjais visas turtas atskirų valdytojų kaip ir visos akcijos liko sudėtos ant rankų 9. užveizdėtojų, vietoje kurių išduota 100 dolerinės apznavimos. Dabar jau turtas prigulš prie sąryšio yra sprendziamas ant 148 milijonų dolerių, apznavimos-gi verčios 100 dolerių yra vos nuperkamos už 165 dolerius. Žodžiu — gaspadorystės sąryšio eita g' aziai su kuodidžiausiu pelnu dėl kiekvieno sąnario ir akcinairiaus. Kad uždarbė nemaža, galima tarp kitų matyti ir iš to, kad Rockefeller'is ima algos 30000 dolerių, o kiti užveizdėtojai po 25 000 dol. Gryno pelno — nuosimėjų nuo įdėto turto yra, rokuojame surenkasi 12¹/₂% — 13% ant metų.

Antru didžiu sąryšiu yra draugystė cukraus išdirbėju; susijungusių dirbtuvių skaitosis jau 8, kurios išdirba 85% visa labo cukraus Suvienytuose valščiuose; sujungtojumi šito sąryšio yra Havemeyer'is. Cukrinis sąryšis darbuojasi taipogi paslapčiu, net ir vardo sąryšio nenor prisipažinti, o tuomi tarpu jau valdo skarbu, siekiančiu arti 12 000 000 dol., nors prasidėjo vos tik 1887 m. ir vien tikt nuosimėjų apznavimos duoda ant metų 12%. Kaip plačiai tie sąryšiai plešias ir kiek jie įsikereš, sunku šiandien nusprenti, bet ar šiaip ar taip — jų ateitė graži. Mislyju, jogiai kur kiek mažiaus prisieitų mums lietuviams įvargti ir įkaisti, jaigu mes visad ką tikt kuomet nedirbtumėme, dirbtumėme, susitardami, susišnekėdami, viens kitam patardami, ir viens kitam daugiaus istikėdami. Dirbkime viską tulesiu. Paveikslų dėl mūsų žygių ir darbų užteks iš gyvenimo pralenkusiųjų mus giminių — ar tad europėnų, ar tad amerikėnų. Stebėkimės į kitus ir naudokimes!...

Dagis.

Korespondencijos.

Iš Kauno rėdybos.

Iš Resiainių pavietės. Statistika parodo, kad Resiainių pavietėj arkliavagystės ir užmūšystės pasimažino, taigi skryčio sudas (okružny sud) Kauno gubernijos, kuris buvo vasariaus mėnesyje Resiainiuose tame dalyke nei vienos kalčios ne atrado. Sudžias man pasakojo, kad Resiainių pavietėj kuomažiaus provų atranda.

Ponai taip subėdnieje, kad daugel iš jų dar pirm Kaledų pradėjo taksavoti savo gaspadorystes ir išduoti į arendą labjausiai žydams, nės jaučia, kad pavasaryje bus visi daigtai dar pigiaus kaip dabar, nės skolinikų per sudus privers anuos taksavoti.

Panevėžio pavietėj ponai priversti taksavotis, iš priežasties skolinikų stato po kelis žmonis, o tie pirkėjus baugin, kad anuos lups jagut jie atsivožys atvažiuoti pirkti. Tokiu budu pratrauk laiką ir renk pinigus dėl užmokėjimo. Taip atsitink apie Joniskėlius ir Vaskius.

Iš tos priežasties ponai nupuldami parduoda žemes dalimis, Resiainių pavietėj: Adakavoje, Bilunuose; Kauno pav.: Veluonuoje, Pagojuje; Šiaulių pav.: Šiaulėnuose ir t. t., per tat žmonis lietuviai superką aną.

Apie Pasvalį ir Vaškins, Panevėžio pavietėj vag arklius ir dienomis, o tankiai išmet bobas ar vaikus iš vežimo ar šlajų ir važiuoja sau.

Visoje mažne Kauno rėdyboje daugel dvarų tenka į rankas žydų iš priežasties silpnų reikalų mūsų didžiunų. Kiti vėl parduoda tus dvarus maskoliams ar vokiečiams, nės bajorams — katalikams ne vale ju pirkti. Kiti vienok yra tiek protingi, kad parduoda brangiau dalimis, ir per tat žemė mažesniuose šmotuose tenka į rankas lietuvių. Tankiai vienok ir maskoliai bankrutavoje išparduodami žemę lietuviams. Bėdni lietuviai tankiai parduoda paskutinius arklius ir karves pirkdami žemes. Šiokiū budu daugel žemės grįšta į rankas lietuvių ant visados, nės mažesni šmotai mažne niekadōs iš rankų lietuvių ne iš-eina, bet atbulai, mažne visa žemė išdalīta burlokams (maskolių muzikams) grįšta pas lietuvius, nės tiems smagiau yra savo žemes pragerti, par-duoti ją ir ieseiti į miestus ant uždarbīo.

Kad burlokai stovi ant žemesnios kultūros tuojaus gali pažinti ant jų triobų ir tuom, kad prie jų niekadōs nėra sodnų.

Tikrai lietuviai ne visi žino apie vieną lenkišką žemę Lietuvoje, kuri vadinasi Laude (lenkiškai Ławda), kuri ima savo vardą nuo upės Laudės ir Laudankas. Toji žemė užimanti keles ketvirtaines myles atsiranda prie susibėgimo rubežių trijų paviečių: Šiaulių, Panevėžio ir Kauno. Paeiam viduryje Laudes yra bažnytkiemis Pacunėliai, cia iš dalies prigul parakvijos: Beisio-galos, Grinkiskės, Pašusvio ir t. t. Užgyventa labjausiai ji yra per smulkūs bajorus ir sulenkėjusius ukinikus, taip kad lietuvišką kalba tenai yra mažai tegirdima. Pacunėliuose valdžia dabar uždejo cerkvės-iskalą ir ketin išversti visus tus bajoriukus, kurie lenkiškai vadinasi Ławdanczycy, į maskolius, nės jie labai noriai leidžia ten savo vaikus ant mokslo. Tie bajorai pirm 1831 metų pripratę buvo, taip kaip ir visoje Lietuvoje nešioti prie šono šobles, kurias paskiau atėme nuo jų valdžia, per tat jie ne galėdami mesti savo pa-pratimo nešiojo prie šono pagalukus. Nuo to paeina priežodis lenkiškas: Ławdanczuk z paga-lukiem. (Laudėtis su pagaluku). Kiti iš jų yra taip bėdni, kad eina bernaudenti.

Dabar pakalbėsime apie teisingumą nekurių mūsų ponų. Lietuviškas puras laiko savyje: Panevėžio pavietėj 22 gorčius; Resiainių 25 gor.; apie Keidainius Kauno pavietėje 30 gor. Taigi viens pons Resiainių pav. duodamas javus savo darbininkams — kumečiams pamažino šitą mierą

dar labjau, kaip Panevėžio pavietėj, duodamas prie to dar prastesnius javus.

Aitvaras.

Politika.

Artinantis pavasariui Europos politiskame gyvenime nematyt tokių griausmingų debesų, kokie kitus metus kabodavo, tartum pranešdami ramiems gyventojams, kad štai neužilgo sutruks panciai, laikantieji sutikime civilizuotas viešpatystes. Smagi tai naujiena ir labai svarbi, nės nuvarginti kriziso ekonomisko visų kraštų gyventojai gali pradėti sėti grūdą ant prakaitu aplaistytų laukų, nesibijodami, kad vaisius jų kruvino, sunkaus darbo išnaikīs rustingo Marso tarnai. Tiesa, raminančios viltys gali neišsipildyti, nės tarpgentiskas gyvenimas dar mažai priguli nuo tvirtų draugijiskų tiesų; cia labjaus viskas priguli nuo valios, o tankiai dagi nuo užsimanymų skyriū pamūtų asabų, turinčių savo rankose viešpatystės valdžią. Vienok, kad ir taip dedasi, vis tik gali tikėtis, kad politikos yadai nedrys siausti, praliedami kraują ir naikindami vaisius darbo milijonų žmonių, jaigu atsminsime, kiek pikto ir kokią baisią nelaimę tai padarytu šią gadynę, kada viešpatysčių kariskos spēkos neišpasakytai didelės ir kada pramanyta tiek visokių išradimų gyvasčiai atimti ir turtui žmonių išnaikinti. Tik viena baime baisių karo pasekmių galėtu jau sulaikyti trokštančius žmonių kraujo ir priversti atsargiaus elgtis pasitaikius kokiai nors painiai tarpgentiskame gyvenime. Laukti sutikimo tarp viešpatysčių nors artymiausioje ateitinėje gundina, apartinėtų priežastčių, dar vienas, labai palinksminantis, atsitikimas. Cia aš turiu ant mislies paskirtą ant kovo mėnesio Berlyne susirinkimą viešpatysčių dēlęgatų dēl apsvarstymo nekurių klausymų darbo tiesdavystės. Draugiiniai klausymai, kurie bus pakelti, tiesa, tik menkoje aprubėje darbo, nukreips viešpatysčių mislį nors ant trumpo laiko į pusę vargų ir kentėjimų žmonių, kurie nemato angos iš apsupančios juos ir baime perimančios tamsumos. Vokietijos ciecoriui priguli garbė užmanyto darbo, nors pirmiaus, nekaip Vokietija, Šveicarija buvo užmanius tokį suvažiavimą viešpatysčių pasiuntinių ant Gegužės mėnesio; bet dabar ji atsisakė nuo savo užmanymo ir garbę pagirtino darbo apledo Vokietijai. Padarė tai, gali but, dėlto, kad tarp abiedviejų suvažiavimų per mažai laiko butu pasilike, o tai galėję butu užkenkti konferencijai Šveicarijoje. Neseniai tapo apgarsinta ir programa klausymų, kurie bus paduoti ant nusprendimo suvažiavimui. Kaip matyt iš programos, suvažiavimas užsims klausymais, prigulinčiais prie darbo kasyklose, ypatingai prie darbo vaikų ir moterų; taipgi bus absvarstomi klausymai apie kasimą akmeninių anglių abelnai. Toliaus bus apsvarstomi klausymai apie darbą šventomis dienomis, apie darbą vaikų, taipgi paugėjusių, bet dar neturinčių pilnų metų, ant galo apie darbą moterų, istekėjusių ir merginų. Paviršutinis išskaitymas klausymų apgarsintos programos parodo, kad suvažiavimo darbai apimš tik menką dalį klausymų, surištų su išdirbysta. Cia nei puse žodžių nepamineta nei apie užmokesti darbininkams, nei apie ilgumą darbo dienos; o vis tai labai svarbus klausymai, nuo išrišimo kurių priguli gyvenimas milijonų darbininkų. Nieko taipgi neminėta apie išrišimą nesutikimų tarp darbininkų ir fabrikantų. Tiesa, gal susiaurinimas programos lengvesniu padarys suvažiavimo darbą ir tokiū budu suvažiavimas geriaus išpildys nors tą menką dalelę darbo, kokia jam bus pavesta. Vienok, nepasiduodami optimistiškiems lukesčiams, galime tikėtis, kad pirmasis

suvažiavimas nebus paskutiniu ir viešpatystės, kuriose sociališkas klausymas labai aštriu tapo, toliaus taipgi seks gražų ir pagirtiną paveikslą Vokietijos, laiks nuo laiko susaukdamos suvažiavimus, idant užstoti už nukriaustus darbininkus ir išpildyti jų teisingus reikalavimus. — Apšauktas suvažiavimas, be abejonės, turėjo taipgi įtekmę ant rinkimų pasiuntinių į Vokietijos parlamentą. Iš dalies juomi gali išesti didį pasidauginimą skaitliaus pasiuntinių partijos social-demokratų, koksai bus naujam parlamente. Abelnai rinkimai nepasisekė partijoms, ka pirma stovėjo už valdžią ir kn. Bismark'io. Buvo tai trys partijos: konservatoriai, nacional-liberalai ir vadinama valdžios partija. Šitos trys partijos anamjam parlamente turėjo 222 pasiuntiniu, kurių 103 prigulėjo prie nacional-liberalų partijos, 80 konservatorių reaktionerių ir 39 prie valdžios partijos arba viešpatystės. Opozicijos-gi buvo apie 175 pasiuntiniai, kurie prigulėjo prie partijų klierikalų, valnujų, socialistų, gvėlfų, alzatų, lenkų ir kitų nedidelių partijų. Naujamjam-gi parlamente, jaigu išskirti 7 rinkimų apiegardas, iš kurių dar nėra žinių, bus: 67 konservatoriai, 38 nacional-liberalų, 32 viešpatystės partijos, 107 klierikalai, 70 valnujų, 36 socialistai, 16 lenkų, 11 alzatų, 10 demokratų 4 antisemitai. 1 danas ir 2 vadinami laukiniais.

Tai-gi partijos, ka pirma stovėjo už valdžią, turės tiktai 147 pasuntinius vietoj 222. Užtai valdžia turės pasirupinti pritraukti ant savo pusės klėrikalus, idant turėti viršų, išrišant kokį nors klausymą. Labjausia išaugo socialistų partija; išsipildė kitasyk pasakyti Bismark'io žodžiai: „Tegul socialistų partija parlamente išaugs iki trijų tuzinų; to nėra ką bijotis; apent, dar geriaus bus, kaip jų skaitlius pasidaugins, nės tada jie turės išdėti savo pozityvišką programą.“

Francuzijoje buvo užstojus tyła, kaip jaunąjį kunjgaikštį Filypą patubdė į kalinį ant dvejų metų. Jo šviesybei nebuvo ko labai nusiminti, nės kalinyje gyvena taip, kaip kad butu laisvas; tai nestebėtinai daigtas, jaigu kalinys per dvi nedelias gali išleisti beveik dešimts tukstančių frankų. Mat ir tenai, kur, rodosi, labjausiai reikėtu užlaikyti lygybę, nėra jos ir prieš šio svieto drutuosius teisingumo idėja turi lenktis. Apsigyvenus jam kalinyje, kiti klausymai pradėjo užimti francuzus ir visokios partijos pasinaudojo iš jų, idant prispirti valdžią prie sienos. Taigi, kaip Vokietija pakvietė Francuziją ant konferencijos dėl darbo tiesdavystės, visi labai norėjo žinoti, ką atsakys valdžia ant užprašymo, ir nerimodami laukė žinios nuo ministerijos. Toks nekantrus laukimas ir užsiėmimas klausymu apie tai, priims ar ne užprašymą valdžia, visai bus suprantamas, jaigu atsiminsime, kad Alzasas ir Lotaringija tai yra šaltinis visų nesutikimų tarp dviejų didžiausių ir pirma kitų einančių civilizacijos kelių viešpatysčių. Valdžia sutiko pasiusti pasiuntinius į Berlyną. Ne visoms tai partijoms patiko; labjausia-gi užpuolė ant valdžios bulanzistai, išmetinėdami savo laikraštyje „La Cocarde“, kad Francuzija sutinka eiti į vergystę savo priešui. Kitas atsitikimas ar davė ydą (progą) neužsigandantiems iš ministerijos politikos prispirti ją klausymais, ką gero ji žada padaryti ateitinėje. Tai yra atsisakymas nuo savo pareigų vidaus ministerio Constan'o. Artymiausia priežastia to buvo tai, kad Tirard drauge su kitais užsigėidė paskirti perdėtinu kassacijos sudo ne iš sudžių, bet politišką vadą. Constan'as to nenorėjo, pertai susibarė su Tirard'u ir išstojė iš ministerijos.

Laikraščiai francuziški tvirtina, kad barnis tarp ministerių negali buti vienintelia priežastia atsitraukimo Constan'o. Nekurie sako, kad jau seniai Constans nesutikdavęs su Tirard'u ir klausymas apie paskyrimą perdė-

tinio tiktai padidino jų uežsikentimą. Kiti-gi ar tvirtina, kad Constans prijaučes, jog dienos ministerijos gyvenimo jau suskaitytos, ir užtai jis pasiskubino atsitraukti, idant jo garbė neaptemtu. Šituos žodžius negali laikyti už neteisingus; visi laukė nuo ministerijos Tirard'o išpildymo pažadėtos programos pozityviškų reformų, o lukesčiai neišsipildė; išskyrus ne visai išmintingą kovą su bulanzistais ir monarchistais, ji nieko gero beveik nepadarė. Dėlto tai išstojus Constan'ui Dreifus ir klausė Tirard'o, kokios politikos jis ketina laikytis. Apart tuščių žodžių Tirard'as nieko daugiaus nepasakė.

Praleidžiant mažesnes vertės atsitikimus, turiu paminėti, nors trumpai, susitaikymą tarp vokiečių ir čekų, kuris daug naujienų įnešė į gyvenimą šitų nuo seniai kovojančių tautų ir sykiu vėl pritraukė į saimą vokiečių pasiuntinius, kurie jau keli metai, kaip buvo išstoję. Priežastys, dėl kurių vokiečiai buvo išstoję iš saimo, šitokios. Metuose 1880 čekai datyrė, jog saimas užtvirtins prisakymą, pagal kurį kiekviena viešpatystės institucija turi išpildyti prašymą ir abelnai kiekvieną reikalą, čekiškoje kalboje išreikšta, čekiškai, nors tai butu ir vokiškose apiegardose. Toks prisakymas, aišku, privertė vokiečius mokėti čekišką kalbą. Tai labai supykino vokiečius. Kada-gi 1886 m. tapo prisakyta, kad sanariai atsišaukimo arba apeliacijos sudo Pragoje mokėtu čekišką kalbą, vokiečiai išstojė iš saimo ir nuo to sykio jame nesirodė. Jų pasišalinimas nuo viešpatystės dalykų dar labjaus erzino abidvi tautas ir kova stojosi vis aštresnia. Kad įvesti politišką gyvenimą į tikrąjį kelią, Viedniuje, kaip jau buvo rašyta, susirinko pasiuntiniai abiedviejų pusių, kurie štai ką nusprendė. Apsvarstant klausymus tautiškus ir valstijiškus, kaip tai: permainymas konstitucijos, rinkimų tiesos, vartojimas kalbų viešpatystės institucijose ir mokslavietėse, taipgi k.k. saimas skiriasi į tris dalis: pasiuntiniai turtingų žemininkų, ir dvi dalys grynai tautiškos, prie kurių prigulės pasiuntiniai vokiškų ir čekiškų miestų ir sodžių. Apsvarstant minėtus klausymus, kiekvieno iš trijų dalių saimo turi veto. Tokiu budu vokiečiai ir čekai tautiškuose klausymuose gauna įrankį neapleisti savo tautiškų tiesų; bet kadangi kiekviena pusė turi veto, tai kitasyk gali pasitaikyti, kad koks nors klausymas niekad nebus išrištas. Toliaus tapo permainytas prisakymas 1886 m. taip, kad pagal sutarimą tiktai 26 sudžios turės mokėti abidvi kalbas, o 15 tiktai vokišką, Čia, aišku, čekai apsilėjo vokiečiais. Ant galo, praleidžiant kitas dalis sutarimo, reikia paminėti, kad gminose, kuriose bus nuo 60 iki 80 vaikų artai vokiškos, artai čekiškos tautos, visa gmina turės užlaikyti mokslavietę, kurioje mokys visko prigimtoje kalboje: pirma-gi tokios mokslavietės turėjo užlaikyti tiktai gyventojai tautos, kurios mažiaus buvo.

M. Joniški.

Atsišaukimas.

Gamtžinys lenkas, p. Er. Majewski, jau beveik nuo 10 metų dirba apie sustatymą *žodyno botaniskų ir zoologiskų vardu*. Antroje dalyje savo žodyno (pirma dalis, kuri apima tiktai lenkiškai-lotyniskus vardus, jau pradėjo susiuvais išeiti; antra-gi dalis apimsianti vardus lotyniškai-slavėniškus, kaip va: lenkiškus, čekiškus, bulgariškus, serbiškus, rusiniškus, chorvatiškus ir slavoniškus, — neuzilgio pradės spaudžiti) p. Er. Majewski užsimanė apart slavėniškų vardu paskirti vietą ir dėl *lietuviškų*. Vienok, pats nemokėdamas lietuviškos kalbos, o pertai ir bijodamas pradėti užmanyta darbą, tesikreipė prie manęs, kaipo prie lietuvio, prašydamas,

idant aš neatsisakyčiau nuo naudingo savo vicngeniams darbo ir padėčiau jam apdirbti lietuviškąją dalį pagal Kursaičio (Kurschat'o) žodyną. Aš, mislydamas, kad lietuviams neatbutinai yra reikalinga naudotis iš kiekvienos progos, idant parodyti kitoms tautoms šioki toki savo gyvumą o taipos-gi matydamas, kad mano darbas gali būti naudingas lietuviams, apsiėmiau pagal išgalėjimą tą darbą atlikti. Žinodamas, kad Kursaičio žodyne (man rodosi, kad tik tai šitas žodynas labjausiai yra atsakantis dėl užmanto darbo, nės jame, kaip vėliausiai atspaudytame, daugiausiai yra visokių botaniškų ir zoologiskų vardu) vis-gi da permažai yra reikalingų vardu, aš prašiau kelių lietuvių, idant jie malonėtu prisiųsti man savo rankius botaniškų vardu. Ikišiolai prisiuntė gana daug botaniškų vardu. Dr. P. Mat., taipos-gi nemažai ir Dr. Jul. Al., už ką jiems per „Varpą“ persiunčiu širdingą ačiū!

Dabar užprašau ir kitus lietuvius, idant kiek galėdami rinkyt botaniškų ir zoologiskų vardu, kuriuos tik tai kur-nors Lietuvoje žmonės vartoja. Prie kiekvieno bot. ir zool. vardo reikia pridėti šalia lotyniską varda, su sykiu paženklinant, kaip tą augmenį arba gyvį vadina kaimyniskose kalbose, kaip va lenkiškoje, rusiškoje ir vokiškoje. Jaigu nebutų žinomas lotyniskas vardas, tai reikia šalia lietuvisko vardo pridėti lenkišką, arba rusišką, arba vokišką; o jau pagal tai galima bus daeiti, kaip toks ir toks augmuo vadinasi lotyniskai. Jaigu atsitaikytų, kad kam-nors nebutų žinoma, kaip kokį-ten augmenį užvadina paminėti augšciaus svetimtaučiai, tai reikia tasyk dėl lengvesnio supratimo parašyti, kur tas augmuo anga, kaip išrodo ir tt. Ne-pro šalį bus pridėti, kur tokį varda vartoja, o kur kitoki to pacio augmens arba gyvio. Jaigu koks augmuo arba gyvis turės kelis vardus, tai visus reikia įrašyti, nors tie

vardai skirtusi tarp savęs tik tai kokia viena raide (litera). Reikia rinkti ir tuos vardus, kurie yra paimti iš svetimų kalbų, nežiurint, ar lietuviai turi savo locną varda, ar neturi.

Jai-kas iš lietuvių turi botanišką Ivinskio žodyną (da rankraštyje), tai tegul bus taip geras jį prisiųsti; jai kas žino, kieno rankose tas rankraštis yra, tegul apie tai praneša. Aš girdėjau, buk jis buvęs rankose p. Kr., bet kas-žin kur jam prapuolęs.

Turiu da priminti, kad prie kiekvieno vardo augmens ir gyvio bus pridėta ir pradžia pravardės to lietuviu, kuris tą varda užrašė ir prisiuntė.

Idant skaitytojai geriaus suprastų, kaip tas žodynas statysis, padodu čionai žemiaus vieną paveizdą.

Achillea millefolium.

- Kraujinjkas. — Al.
- Kraunykas paprastasis. — Iv.
- Sravo žolė. — Kurš.
- Sravžolė. — Kurš.
- Straviklė. — Mat.
- Straviklis. — Al.

Kas kuo-greičiaus galės prisiųsti, tuo bus geriaus. Jaigu ir kieno rankius truputį pasivėlėtu, tai jis bus atspaudytas dadeckuose, kurie vėliaus išeis prie galo Majewski'o žodyno.

Jaigu prisirinktų daug medegos, tai galima butų sudėti suvis atskirų žodyną dėl lietuviskų vardu ir žinoma duoti jį atspaudyti.

Tikiuosiu, kad skaitytojai „Varpo“ ne tik tai patys neatsisakys, bet ir kitus prikvies prie naudingo lietuviams darbo.

Rankius ir rodas prašau siųsti į „Varpo“ rėdystę, kuri perduos į prigulinčias rankas. *J. Bitaitis.*

Močiute mano.

Iš lėto.

Padavė Varpelis.

Mo-čiu-te ma-no, šir-de-le ma-no, Oj no-riu, no-riu, sal-daus mie-ge-lio.

<p>2) Dukrele mano,
Jaunoji mano,
Eik į darželį
Pas lelijėles.</p> <p>3) Vejelis putė,
Lelijos linko,
Tai tu dukrele
Saldžiai migosai</p> | <p>4) Aš pasivėrėčiau
I gegužele
Aš nusilekčiau
I tėvykėle.</p> <p>5) Aš išitupčiau
I obelėle
I obelėle
Dīmną medelį.</p> <p>10) Palauk, ne šaukie,
Jaunas tarneli,
Aš papurtysiu
Raibas plunksneles.</p> | <p>5) Kukavau rytą
Ir vakarėlį.
O kad išgirstu
Manę močiutę</p> <p>7) O ir išgirdo
Manę močiutę,
Po marga dvarą
Bevaikšiodama.</p> <p>11) But ant plunksnelių
Girios gegelė,
Ant alaselio
Motės dukrelė.</p> | <p>8) Siuntė močiutė
Jauną tarnelį.
Eikie, nušaukie
Raibą gegelę.</p> <p>9) Eikie nušaukie
Raibą gegelę,
O man parneškite
Ant pusrytėliu</p> |
|---|---|--|--|

Gromatnyczia.

Krivic. Petr. Pereitų metų „Varpas“ kaštuoja be prisiuntimo 4 markius = 2 rubl. Kitkas viskas bus žinoma, kad apturėste „Varpą“. „Senoves lietuvių budas“ nėra gaunamas, atspaudinimas iš naujo dar nėra galimas; „Lietuviškas žodynas“ sp udinasi, vienok nežinia kada pasirodys.

Vincail! Laukiam straipsnių ketvirtam num. „V.“

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose, per Lompėnus.

Du stipriu vaikinų,

kurnoda norą tur Prusose į kailidirbius (kazimėkus) išsimokinti (miel jaigu kiek vokiškai supranta) randa tam tinkančią vietą pas

Hermann'a,

garbōriu mistra,
Ragainėje, (Ragnit Polnische Strasse.)

Spauzdintą pas Kr. Woską, Ragainėje.